

K U N H E G Y E S

Örökségvédelmi hatástanulmány

**Integrált Településfejlesztési
Stratégia felülvizsgálatához
Egyeztetési anyag – 2023.07.09.**

Tervező:
Kiszelovics és Társa Kft.
5000 Szolnok, Szántó Krt 52. II/5.

2023.

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

Kézirat lezárva: 2023. július hó 09.

Készítette:

Kiszelovics és Társa Kft.

Kiszelovics Ildikó

ügyvezető

TT-1-16-0238

településmérnök, városépítési
városgazdasági szakmérnök

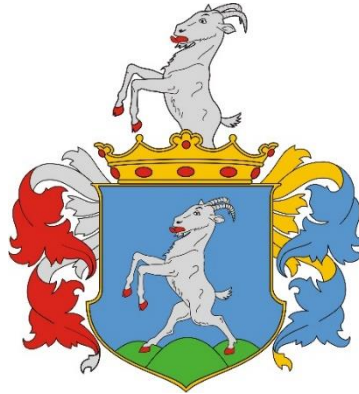
Megrendelő:

**Kunhegyes Város Önkormányzata
2023.**

ALÁÍRÓLAP

Örökségvédelmi hatástanulmány (Kunhegyes Város Településrendezési terv készítéséhez)

Vezető településrendező tervező

Kiszelovics Ildikó

TT-1-16-0238

településmérnök, városépítési városgazdasági szakmérnök

Régész szakértő

Mali Péter

nyilvántartási szám: 21-0479

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	7
Településtörténet.....	9
A település természeti adottságai.....	11
Táji megjelenés, tájképi jellegzetesség.....	13
Tájtörténeti vizsgálat.....	13
Jogszabályok és módszertani kérdések.....	16
I. ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY – RÉGÉSZETI FEJEZET	21
1. Általános geográfiai – régészeti értékelés [1. Örökségvédelmi vizsgálat, a)].....	22
1.1. Földrajzi bevezetés és településrégészeti jellemzők.....	22
1.2. A belterület különleges földrajzi – régészeti értékelhetősége.....	24
2. A régészeti védettség részletezése [1. Örökségvédelmi vizsgálat, b)].....	25
2.1. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek.....	25
2.1.1. Feltétlenül kikerülendő, földmunkával nem bolygatható lelőhelyek (1. kategória).....	25
2.1.2. Megelőző feltárást igénylő régészeti lelőhelyek (2. kategória).....	27
3. Összefoglalás.....	28
4. Melléklet.....	29
4.1. Magyarázat a mellékletekhez.....	29
4.1.1. Összesítő táblázat.....	29
4.1.2. Régészeti lelőhelyek térképi ábrázolása.....	31
II. ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY – ÉRTÉKLELTÁR ÉS HATÁSELEMZÉS	32
a) Védett műemléki értékek értékleltára.....	33
aa) a világörökségi és a világörökség várományos helyszínek és területek.....	33
ab) az országos építészeti örökség elemei.....	33
ac) a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek.....	33
b) A helyi építészeti örökség települési értékleltára.....	36
ba) településszerkezet.....	42
bb) telekstruktúra, utcavonalvezetés.....	46
bc) utcakép, utcakép részlet.....	49
bd) egyéb településkarakter elemek.....	54
be) építményrészlet vagy alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás..	55
bf) táj- és kertépítészeti alkotást, egyedi tájértéket, növényzetet.....	57
bg) szobrot, képzőművészeti alkotást, utcabútort.....	66
III. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE	74
a) A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése.....	75
ba) régészeti örökségre.....	76
bb) történeti településre, település- és tájszerkezetre.....	78
bc) a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre.....	78
IV. ÉRTÉKVÉDELMI TERV	79
a) az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmény	80
b) az önkormányzati feladatok meghatározása.....	80
V. A TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVBEN SZEREPLŐ MÓDOSÍTÁSOK ÉS A RÉGÉSZETI VÉDETTSÉG VISZONYA	81
VI. ÉRTÉKKATASZTER	84
Kunhegyes Város Közigazgatási területén országos védelem alatt álló műemlékek.....	85
Kunhegyes Város Közigazgatási területén helyi védelem alatt álló elemek.....	86

TÁBLÁZATJEGYZÉK

---

1. táblázat: Régészeti lelőhelyek	29
2. táblázat: Műemlékek.....	33
3. táblázat: Műemléki környezetet	33
4. táblázat: Régészeti lelőhelyek	34
5. táblázat: Országos védelem alatt álló műemlékek (ÉRTÉKKATASZTER).....	85
6. táblázat: Helyi védelem elemei (épített értékek) (ÉRTÉKKATASZTER).....	86

TÉRKÉPJEGYZÉK

---

1. térkép: Régészeti lelőhelyek.....	31
2. térkép: Kunhalmok Kunhegyes közigazgatási területén	36
3. térkép: I. Katonai felmérés	43
4. térkép: II. Katonai felmérés	43
5. térkép: III. Katonai felmérés	44
6. térkép: Kunhegyes térképi ábrázolása	46
7. térkép: Kunhegyes város belterületének jelenlegi szerkezete.....	47
8. térkép: Kunhegyes közigazgatási területének jelenlegi szerkezete	48
9. térkép: Régészet - átnézeti helyszínrajz	83

KÉPJEGYZÉK

---

1. kép: Jellegzetes településszerkezeti elemek, teresedések, útelágazások 1.....	44
2. kép: Jellegzetes településszerkezeti elemek, teresedések, útelágazások 2.....	44
3. kép: Jellegzetes településszerkezeti elemek, teresedések, útelágazások 3.....	45
4. kép: Jellegzetes településszerkezeti elemek, teresedések, útelágazások 4.....	45
5. kép: Jellegzetes településszerkezeti elemek, teresedések, útelágazások 5.....	45
6. kép: Oldalhatáron álló épületelhelyezés különböző előkert méretekkal a Zádor utca egy szakaszán	49
7. kép: A központi részen a zárt sorúsodó beépítés mellett szabadon álló épületelhelyezés is megfigyelhető.....	50
8. kép: Előkert nélküli beépítés, zárt sorúsodó beépítési móddal	50
9. kép: Előkert nélküli családi házas beépítés, oldalhatáron álló beépítési móddal, keskeny telkeken .	50
10. kép: Oldalhatáron álló épületelhelyezés, előkertekkel	51
11. kép: Családi házas részen oldalhatáron álló épületelhelyezés előkertekkel.....	51
12. kép: Előkert nélküli, oldalhatáron álló beépítés.....	52
13. kép: Viszonylag újépítésű részen, oldalhatáron álló beépítés, előkertes épületelhelyezéssel, tetőtér beépítéses épületekkel	52
14. kép: Jellegzetes utcakép 1	53
15. kép: Jellegzetes utcakép 2	53
16. kép: Jellegzetes utcakép 3	54
17. kép: Jellegzetes családi lakóház 1.....	55
18. kép: Jellegzetes családi lakóház 2.....	55
19. kép: Jellegzetes családi lakóház 3.....	55

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

20. kép: Jellegzetes családi lakóház 5.....	55
21. kép: Jellegzetes családi lakóház 6.....	56
22. kép: Jellegzetes családi lakóház 7.....	56
23. kép: Jellegzetes családi lakóház 4.....	56
24. kép: Jellegzetes családi lakóház 8.....	56
25. kép: Többlakásos társasházak	56
26. kép: Szabadság tér.....	57
27. kép: Játsszótér részlet és dinó-kert a gyerekek öröme.	58
28. kép: Díszkertek a Városháza Kossuth utcai oldalán és a Kun emlékmű a tér centrumában.....	58
29. kép: A pihenőpark a Kossuth L. utca felől és a Szabadságtér sarka a könyvtár és a templom épületével.....	58
30. kép: Gyendai út melletti és a Német ó kút körüli kis pihenőparkok.	59
31. kép: A Református templom és a Katolikus templom környezete, kertje.	59
32. kép: Református általános iskola kertje	60
33. kép: Kossuth L. utcai középiskolák kertjei.	60
34. kép: Dózsa Gy. utcai általános iskola zöldfelülete.....	60
35. kép: Garai utcai óvoda kertje és a Kossuth utcai óvoda zöldfelülete.....	61
36. kép: A díszpark, pihenőpark részletei.....	61
37. kép: A közlekedési park és a hatalmas játszótér.	61
38. kép: Sportcsarnok és sportpálya.	62
39. kép: Strandfürdő.....	62
40. kép: Silóám Gyógyászati és Konferenciaközpont és környezete.....	63
41. kép: Izraelita temető, kegyeleti park, Holokauszt emlékmű.....	63
42. kép: Református temető kertje	63
43. kép: Dózsa Gy. úti katolikus temető sírkertje.....	64
44. kép: Egykori Kakatról készült fényképek (internet).....	64
45. kép: A Kakat-ér partjai napjainkban.	65
46. kép: Természetközeli terület a sportpálya és a katolikus temető kert között.	65
47. kép: Nyilazó lovas szobor	66
48. kép: A Könyvtár előtti Zsigmond Ferenc szobor.....	67
49. kép: Hidra a Fő úton	68
50. kép: A Református Templom melletti parkban lévő emlékmű	68
51. kép: Czupp Pál képzőművész alkotásai	69
52. kép: Kunkapu Czupp Pál alkotása	70
53. kép: Római katolikus templom kertjében lévő kőkereszt	71
54. kép: Temetői kőkeresztek	72
55. kép: Temetői fakereszt	73

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

BEVEZETÉS

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

Kunhegyes Város kulturális örökségvédelmi hatástanulmánya a településrendezési terv munkarésze tartalmilag a 68/2018. (IV.9.) Korm. rendelet 83-84§ -ban megfogalmazott tartalmi előírások figyelembe vétele szerint készült.

Az örökségvédelmi hatástanulmány készítését a településrendezési eszközök készítése során a 2001. évi LXIV. törvény jelenleg hatályos változatában a 85/A§ (1-3) bekezdése írja elő.

Kunhegyesre vonatkozóan figyelembe lett véve a jelenleg hatályos településrendezési terv részeként készült örökségvédelmi hatástanulmány, valamennyi, múzeumi adattárakban, szakirodalomban, levéltárakban fellelhető kiadvány és dokumentum, valamint helytörténeti kiadvány felhasználásra került, továbbá figyelembe lett véve a Polgármesteri Hivatal, és a helyi lakosok tájékoztatása, adatközlése.

Jelen örökségvédelmi hatástanulmány a Kiszelovics és társa Településtervező KFT. megbízásából készült. Az örökségvédelmi hatástanulmány készítését a településrendezési eljárás során a *Kulturális örökség védelméről* szóló 2001. évi LXIV. törvény 85/A.§ (1-3) bekezdése írja elő. (továbbiakban: Kötv.) Jelen örökségvédelmi tanulmány a *Kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról* szóló hatályos Korm. rendeletben megfogalmazott tartalmi előírások figyelembe vételével készült.

Kunhegyes Város Önkormányzatának Képviselő-testülete a Kormány 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelete a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről alapján 2020-ban hagyta jó településrendezési eszközeit. A településszerkezeti tervet a 203/2020. (XII.12) Polgármesteri határozattal, a Helyi Építési Szabályzatról szóló önkormányzati rendeletet a 21/2020. (XII.16.) önkormányzati rendelettel. A településrendezési eszközök részeként a településfejlesztési koncepció a 146/2019. (VIII. 06.) Képviselő – testületi határozattal került jóváhagyásra.

A TOP_Plusz-1.2.1-21-JN1-2022-00029 azonosító számú „Kunhegyes települési környezetének komplex fejlesztése” című pályázati felhíváshoz kapcsolódóan az Önkormányzat az Integrált Településfejlesztési Stratégia kiegészítését, módosítását, aktualizálását készíti.

Ezt a szándékot Kunhegyes Város Önkormányzatának Képviselő-testülete a „Kunhegyes Város TOP_Plusz-1.2.1-21-JN1-2022-00029 azonosító számú „Kunhegyes települési környezetének komplex fejlesztése” című pályázati felhíváshoz kapcsolódóan az Integrált Településfejlesztési Stratégiai kiegészítésének, módosításának, felülvizsgálatának elhatározásáról, és a tartalomra vonatkozó feljegyzés elfogadásáról” szóló 89/2023. (IV.27.) Kt. határozattal fogadta el.

Jelen dokumentum az Örökségvédelmi hatástanulmány felülvizsgálata, amely az Integrált Településfejlesztési Stratégiai felülvizsgálatához készült, 2023. évben.

A település régészeti lelőhelyeit friss, a Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Kormányhivatal 2023.05.09. adatszolgáltatása alapján rögzítjük jelen dokumentumban.

Az örökségvédelmi hatástanulmány 2020. évben történt készítése óta új lelőhely nem került bejelentésre, feltárássra Kunhegyesen.

Településtörténet

(Forrás: Adatok Szolnok Megye történetéből, levéltári kiadvány)

A települést Ecclesia Hegyes (Hegyesegyház néven) 1311 -ben említik először. 1391: Hegyesegyház, 1407: Hegeseghaz, Hygesegház, Kakath, más néven Hegyesegyház, 1468: Heges, másként: Kakath, Hegeseghaz, 1489: Hegyes, 1520: Heghyes, 1521: Hegyes, 1552: Kunhegyes, 1616: Kun- Hegyes, 1626: Kunhegyes, 1713: Kun Högös, 1799- napjainkig: Kunhegyes.

Kéttagú szóösszetétel: Kun: b)- hegyes: természeti név: „kiemelkedő domb”, térszín formából keletkezett név.

Kunhegyesről csak szórvány szarmata leletek ismertek, továbbá a település mai határában egykor virágzó Kolbász- szállás gótikus templomának maradványa, melynek első építési periódusát I. Ulászló, a későbbit I. Ferdinánd 1553- as dénárja datálja. A háromszögletes apszis előtti bődönkútban Mátyás dénárjaira bukkantak. Az égési rétegek leégett nádtetők maradványait mutatták.

Első említésekor kétségtelenül egyházas hely és nem kun, hanem magyar település volt, amely csak a török hódoltság idején csatlakozott a Nagykunsághoz, s vált kun jogú helyé. 1557- 58- ban a gyulai várhoz tartozott, s így osztozott Kunszentmárton, Mesterszállás és Túrkeve sorsában. Ez utóbbi település szintén ekkor kötötte végleg össze sorsát a Nagykunsággal. Heves megye összeírói még a XVII. században sem sorolták egyértelműen a Nagykunság községei közé. A XVI. században: Fegyvernek, Kenderes, Mezőtúr, Abád, Szalók, s más kishévesi településekkel együtt szerepel, noha ekkor már viselte a Kunhegyes nevet. Kunhegyes még 1686- ban is szerepelt a lakott helyek között. Valószínűleg a második tatárbetörés tette pusztává, s került ekként feljegyzésre 1699- ben, azonban 1702- ben már, mint a Nagykunság egyik községét adták el. Minden bizonnyal korábban is laktak már itt kunok, s az ő jogaik révén sikerült a háborús, zavaros időkben csatlakozni Kunhegyesnek a Nagykunsághoz. Lakossága 1701- ben települt vissza, de a szabadságharc idején Rákóczi a kunhegyesieket is rakamazi birtokaira menekítette a többi nagykunsági település népességével együtt. Ebben az időszakban katonai állomáshely volt.

A Rákóczi – Szabadságharc után lakói hazatértek. Ettől kezdve fejlődése töretlen, népessége egyenletesen növekedett.

Kunhegyes már a XVIII. Század második felére túlnépesedett. A korábbi, szabadabb időszakban nagy területen gazdálkodók nem terjeszkedhettek, sokan pedig kimaradtak mindennemű lehetőségből, mivel irredemptusok voltak. 1786- ban több mint 200 család

(217- 250) költözött le Bácskába, s keresett ott kincstári birtokon új megélhetési lehetőséget. Kunhegyes lakóinak számát a XIX. század elejétől némileg növelte a környező r.k. népességének beszivárgása a tiszta református községbe. A r.k. lakosság 1820- ban egyházat alapított. Növelte a lakosság számát az is, hogy a XIX. század elején a Jászkun Kerület feloldotta a zsidó betelepődést megakadályozó törvényt, s ettől kezdve megnyílt a lehetőség a Kunságba való betelepedésük előtt.

1311 -ben Hegyesház néven említik először. Ebben az időben nemcsak a kunoknál, de még az előbb megkeresztelkedett jászoknál sem találunk egyházas helyet. 1393 -ban Éliás fia Miklós birtoka volt. Hegyesház 1459- ben egy Lajos nevű nemes birtoka volt,- legalábbis részben- és ekkor Guthi Ország Mihály nádor Kenderessy Baláznak adományozta fele részben. 1489- ben Kenderessy Benedek volt résztulajdonos Kunhegyesen, 1520 -ból tudjuk, hogy Lajos Máté nevű nemesnek részirtoka volt Kunhegyesen, de ekkor a birtok a királyra szállott, ő pedig Kenderessy Mihálynak adományozta. Az eddigiekből világosan kitűnik, hogy Kunhegyes nem volt kun község, de a kunoknak is voltak itt birtokaik. E birtokokhoz adományok, családi kapcsolatok révén jutottak hozzá. A legnagyobb birtokos a Kenderessy család volt, amely szintén rendelkezett kun kapcsolatokkal. Kunhegyes határát azonban különböző perek során mindig élesen elkülönítették mind a kun, mind a magyar településektől. Feltehetően azért nem szerepelt Kunhegyes Kolbászszék községei között a XVI - XVII. században, de éppen a kun birtokosok révén lehetett már a török időkben kun jogú hely. 1552 –től - így a török

Örökségvédelmi hatástanulmány Településrendezési terv készítéséhez

defterben is- az addigi Hegyes név helyett mindig kunhegyes néven szerepelt. Bizonyos, hogy a kunok egyre nagyobb tömegben szivárogtak be ide, s a XVII. század végén egyértelműen kun községgé vált. Igaz, hogy a Pentz- féle összeírás (1699) – szemben a többi elpusztult községgel- nem tud visszamenőleg adómennyiséget kimutatni Kunhegyesnél, tehát korábbi nyilvántartásuk nem volt erről a településről.

Kunhegyes a tizenöt éves háború időszakában elnéptelenedett. 1618 -ban az elpusztult kun helyek között sorolták fel. 1626 májusában Eszterházy Miklós nádor megerősítette a kunok kiváltságait, felsorolván a kun községek pusztá helyei között Kunhegyest is. 1629-től kezdve indul meg az újranevesedése és 1640- ből már református egyházzal, templomról, prédikátoráról és iskolamesteréről tudunk.

Így érthetővé válik az is, miért nem volt vitás a XVII. század végén Kunhegyes kun volta.

A második tatár betörés a török elleni felszabadító háborúk után lakosságát futásra kényszerítette. 1698 -tól már újra feltűnedeztek volt lakói. 1698- tól Szódai Mihály lelkészről van tudomásunk, s arról, hogy a községi élet is megindulóban volt. A német lovagrendnek történő eladás után lakói a mocsarakba menekültek, s így próbáltak ellenállni az új földesúr igényeinek. Feltehetően ezért tekintették 1702- ben pusztának. Ennek ellenére a Rákóczi- szabadságharc idején már népes község volt, jelentős bázisa a kuruc mozgalomnak. 1705. májusáig vissza tudták tartani a rácokat a kuruc csapatok, amelyeknek Kunhegyes és Madaras volt a fő táborhelyük. 1705. május 24. -én azonban Kunhegyest és Madarast is felprédálták. A polgári lakosság nem szenvedett a betöréstől, mert Rákóczi rakamazi birtokaira telepítette őket. A kunhegyesiek szabályszerű községi életet éltek Rakamazon is. 1705 és 1711 között Debreceni Szabó István volt az esperesük, a gyülekezet pedig magával vitte a harangot is a száműzetésbe. Tudjuk,- s ez a községi élet folyamatosságának bizonyítéka,- hogy az anyakönyvet is magukkal vitték és vezették Rakamazon. 1711- ben kezdődött meg a visszatelepülésük, és 1713 -ban már 23 gazdát írt össze a Német Lovagrend.

A redempcióban saját 12950 kh -s határukon kívül az elpusztult Kolbászszerk 12060 kh nagyságú határát is megváltották.

A redempció erősítette Kunhegyes lakosságának társadalmi megosztottságát. A redemptusok és irredemptusok a XVIII. Sz. második felében már éles ellentétben álltak egymással. Ez idézte elő, hogy a kincstár bácskai birtokaira mintegy 250 család költözött ki, magával vitte jószágállományát és ingó vagyonát. Ugyanebben az évben fejeződött be a nagykun községek összefogásával a Mirhó- fok lezárása. Ez növelte ugyan a mezőgazdaság területét, földművelésre alkalmassá tette az addig vízjárta részeket, de csökkent az állattartásra alkalmas terület, kiszáradtak a legelők. Kunhegyes a továbbiakban megszakítatlanul fejlődött, 1811- ben mezővárosi rangot nyert, s ezzel vásártartási jogot is kapott.

1848- ban 560 gyalogost és 49 lovas nemzetőrt állított ki a város. A verbászi táborba 103 önkéntes ment el, majd részt vettek a szenttamási csatában, és Perczel Mór vezetésével a Közép- Tisza védelmében. Kunhegyesen őrizték a pákozdi csata horvát foglyainak egy részét és a város éllemezte őket. 1849 márciusában 16000 főnyi katonaság vonult át Kunhegyesen, s egy részüket éllemeztek is, a Cserepes kocsmát pedig kórháznak rendezték be. 1849. június 3- án Szanna Mihály főbíró elnöklete alatt a tanács határozatot hozott, hogy csatlakozik Kossuth népfelkelést hirdető felhívásához. Minden 16. évét betöltött, magát bíró ember beállt volna a népfelkelők közé, ha a fegyverletét nem következik be.

Kunhegyes a megye létrejötte után egy ideig megtartotta városi rangját, de 1895- ben lemondott városi jogállásáról, és nagyközséggé alakult. Ezzel egyidejűleg Kunhegyes a tiszai felső járás székhelye lett, és járási székhely maradt 1965- ig a kunhegyesi járás megszűnéséig.

Kunhegyes, hasonlóan a többi nagykun városhoz, élesen elkülönülő társadalmi csoportokra tagolódott, de a szervezeti hagyományai, és önálló közigazgatási gyakorlata erős lévén: az egyes rétegek hivatalos, alapszabályok szerinti körökbe tömörültek. Ezek a körök voltak a különböző társadalmi csoportok mozgalmainak centrumai, és csak a XX. sz. elején váltak jelentősebbé a különböző politikai pártok.

1922- ben Kunhegyes kísérletet tett arra, hogy visszaszerezze városi jogát. Ennek érdekében nagyobb építkezésekbe kezdtek, de a városi jogot nem sikerült megszerezni. Kedvezőtlen változást jelentett,

Örökségvédelmi hatástanulmány Településrendezési terv készítéséhez

hogy 1965- ben a Kunhegyesi járást megszüntették, így a település elvesztette középfokú közigazgatási- politikai szerepkörét. Az 1960- as, 70- es években megfogalmazódó területfejlesztési elgondolások is egyre inkább mellőzték a korábbi járásszékhelyt. Ennek eredményeként 1971- ben Kunhegyes kiemelt alsófokú központi szerepkörre kijelölt besorolást kapott. Ám bizonyos mértékű ipartelepítés is kezdetét vette Kunhegyesen.

A település természeti adottságai

(Forrás: Dövényi Zoltán: Magyarország kistájainak katasztere, 2010)

Kunhegyes Jász-Nagykun-Szolnok megye középső részén, a megyeszékhelytől 48 km-re, északkeletre fekszik. A megye nagyobb települései közé sorolható, a Kunhegyesi Járás része.

Kunhegyes a Tiszafüred Kistérség Többcélú Társulás tagja.

Az igazgatási területe északon-északkeleten Abádszalókkal, Kunmadarassal határos, délről Kenderessel, keletről Karcaggal, nyugatról Tiszagyendával és Tiszaburával szomszédos.

A település igazgatási területe 14892,9386 ha: külterülete 13961,2075 ha, belterülete: 691,6150 ha, lakosainak száma 8520 fő. (2015., KSH)

A település természeti adottságai

Kunhegyes igazgatási területe a Tisza folyó völgyében az Alföldi tájegység Nagykunság nyugati határában a Tiszafüred- Kunhegyesi sík kistájához tartozik.

Domborzata, földrajza, talajai

A kistáj 87 és 98 m közötti tengerszint feletti magasságú, lösziszapos üledéssel fedett egykori hordalékkúp-síkság. A jelenlegi felszín megformálásában a szélnek volt meghatározó szerepe. Pliocén végi horalékkúp-felszín jellemzi Kunhegyes határának nyugati, északi, és északkeleti részét, mely a Tiszabura- Tiszaroff- Tiszagyenda közötti nagy kiterjedésű buckás területhez tartozik (Gyócs). A szélbarázdák, hosszanti garmadák, maradégerincek, és deflációs mélyedések és a hozzájuk csatlakozó mélyfekvésű területek jellemzik a külterületet, különösen az Abádszalókkal érintkező határrész felszíne mozgalmas. A város belterületének déli és keleti szomszédságában a hordalékkúp- felszín erősen tagolt: széles, csekély mélységű deflációs laposok mellett olykor feldarabolódott, régi folyómeder-maradványok nyomai is eltűnnek. A terület legmélyebb pontján halad a Mirhó-ér felől, a Gyolcs-fenékből továbbhaladó Kakat-ér. Ez a Tisza elhagyott, feltöltődés alatt álló medre. Ez a rész az ármentesítések előtt időszakosan vízállásos vagy az év legnagyobb részében vízállásos terület lehetett. A kistáj talajtakarójára jellemző, hogy csak pleisztocén végi és holocén üledékek vannak a felszínen. Legidősebb képződmény a későglaciális futóhomok, amelyet 0,5-2 m vastag homokos lösz fed.

Kunhegyes külterületén leggyakrabban előforduló talajtípusok: humuszos homoktalajok, löszös köpennyel fedett homokfelszíneken a csernozjom jellegű talajok vannak többségben. Réti csernozjomok, mélyebben fekvő laposokban a réti talajok is megjelennek, a buckaközi mélyedéseket lápi agyagok töltik ki. Alföldi mészlepedékes csernozjomtalajok, kötött és középötött talajok (agyagos üledékeken képződött, agyagos vályog), szikesedésre hajlamos vegyes talajok. (a gyenge termőképességű sztyepesedő réti szolonyec, és a legelőként hasznosított szoloncsák szolonyec talajok).

Éghajlata

Kunhegyes közigazgatási területe meleg-száraz, illetve meleg-száraz éghajlattal jellemezhető. A napsütés évi összege 1950-2000 óra körül van, a hőmérséklet évi és vegetációs időszaki átlaga 10,2°C,

Örökségvédelmi hatástanulmány Településrendezési terv készítéséhez

illetve 17,2°C. A fagymentes időszak április 12-től október 20-ig tart, s átlagban 192 nap. Az évi csapadékösszeg 520–550 mm (vegetációs időszakban 320 körüli mm). Télen átlagosan 33-34 napig borítja hó a földet, a hó vastagsága 15-16 centiméter körül van. A leggyakoribb szélirány az ÉK-i, NY-i, ÉDNy-i, az átlagos szélesség 2,5 m/s.

Vízrajza

Kunhegyes igazgatási területén alig van természetes vízfolyás. Száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos terület, melynek csak mesterséges vízfolyások találhatók. A Kiskörei-tározóból induló Nagykunsági öntöző-főcsatorna észak-déli irányban szeli át a település külterületét. A belvízi csatornahálózat összegyűjtött vizei, részben a Tisza-folyó felé, részben a Hortobágy-Berettyó felé vezetik a felesleges csapadékvizet, belvizet. A Tiszába folyik a Mirhó-Gyolcsi főcsatorna és a Gyenda-Tiszabői főcsatorna. A Hortobágy-Berettyóhoz vezet a Villogó-főcsatorna, a Kakat-éri-főcsatorna.

Kunhegyes külterületén számos mesterséges halastó és tározótó található. Közöttük a Telekhalmi-tározó a legnagyobb (188 ha), valamint a Tiszagyendai út menti halastó területe jelentős. A talajvíz mélysége Kunhegyestől nyugatra 4-6 m között, a várostól keletre 2 m felett, máshol 2-4 m között áll. Mennyisége nem számottevő.

Növényzet

Kunhegyes igazgatási területe az Alföld flóraidéke (Eupannonicum) Tiszántúli flórajárásba (Crisicum) tartozó kistáj. Jellemző természetes, potenciális erdőtüskés állományok a természetes vízfolyások, árkok mentén a fehérfűz liget erdők, a bokorfűzesek (*Salicetum triandrae*), a fűzligetek (*Salicetum albaefragilis*), valamint a tölgy-kőris-szil ligeterdők (*Quercus-ulmetum hungaricum*) sziki tölgyesek és a tatárjuharos lösztölgyesek a meghatározóak. Fás szárú növények közül jellemző a kocsányos tölgy, nemes nyárok, fehérszil, fehércsók, magas kőris.

Lágyszárú növény együtteseket meleg és szárazságtűrő fajok közül csenkesz fajok, sziki üröm, mézspázt, cickafark, bárányüröm, sóvirág képviselik. A nedves területeken, vízpartok mentén sás, nád, gyékény és mocsári nőszirom is megtalálható. Az Alföldön lösztüskés állományok már nincsenek, kivéve a mezőgazdasági műveléssel nem bolygatott kunhalmok növényzete. A fentebb felsorolt eredeti potenciális növénytüskés állományok napjainkban csak helyenként és zárványszerűen láthatók. Helyettük a mezőgazdálkodás során egységesített megjelenésű, mesterséges növénytüskés állományok határozzák meg a település flóráját. (szántóföldek, ültetvények, fásított területek, telepített erdők, erdősávok)

Élővilág

Az egykor vízjárta terület állatvilága az Eupannonicum, nagykunsági faunájához tartozik. Az élővilág sokfélesége a csatornák partjai mentén és a mély fekvésű, nedves területeken (fertő) figyelhető meg. A szárazabb legelőkön gazdag a rovarvilág. (sáskák, szöcskék darazsak). A fán fészkelő madarak, illetve a vízhez és a fásított területekhez kötődő kételtű, hulló és emlősfajok fordulnak elő (gyíkok, sikló, békafajok). A gyepeken, kertes területeken, gyümölcsösök környezetében látható madarak: mezei pacsirta, mezei veréb, cinegék, harkály, búbos banka, örvös galamb, gólyák, danka sirály, vetési varjú. Más, mezőgazdasági művelésű területeken, elsősorban a földön fészkelő madárfajok a jellemzőek. Ragadozó madarak közül a vércsék, ölyvek, baglyok fordulnak elő. Emlősök közül mezei és üregi nyúl, sün, őz látható. Ragadozók közül menyét, róka a leggyakoribb.

Kunhegyes igazgatási területének állatvilága alkalmazkodott a növényi környezet változásához. A mezőgazdasági termelés miatt rágcsálók, madárfélék száma nagy. (pl.: egerek, pockok, hörcsög, veréb, fácán). A vadgazdálkodáshoz kötődően az őz, vaddisznó, fácán, vadgerle, vadkacsa egyedszáma jelentős.

A vízfolyásokban, halastavakban keszeg, kárász, csuka, ponty, törpeharcsa él nagy számban.

Táji megjelenés, tájképi jellegzetesség

(Megalapozó vizsgálat tájrendezési munkarész, Szűcs Gábor, Kollányiné Földi Hajnalka)

Kunhegyes az észak-déli és kelet-nyugati irányban haladó közlekedési utak találkozásánál, a Nagykunság közepén, kun hagyományokra épülő, történelmi jelentőségű, utcás-tanyás, mezőgazdasági-ipari jellegű település. A város a Kakat-ér mentén, enyhe kiemelkedésű vonulaton található részben halmazos szerkezetű (belvárosi rész és környezete), részben szabályos utcahálózattal a központ körül tervezetten, szabályos (íves, négyzethálós) utcahálózattal rendelkező település. Kimagaslik környezetéből a Református templom és a Katolikus templom épülete, valamint tájképi jellegzetesség a történelmi múltat idéző felújított szélmalom. A város környezetében az idevezető utak mentén nagyobb területű, mezőgazdasági majorok, kertművelésű területek, iparterületek, nagyfelületű halastavak, erdőfoltok láthatók. A volt rizsföldek területeit felhasználva és a szikesedésre hajlamos, egyéb művelésre alkalmatlan földterületeket a csatornahálózaton érkező vízzel elárasztva halastavakat hoztak létre a település nyugati és déli határában. Az összefüggő hatalmas vízfelületek szintén meghatározói lettek a Kunhegyes mai határát jellemző tájképének és tájhasználatának.

A város nyugati határrészének meghatározó látványt nyújtó táji eleme a mesterséges vízfolyást (Nagykunsági főcsatorna) szegélyező vegyes fafajú, széles erdősáv, és a csatornán túli erdőfelület, mindkét oldalon cserjékkel szegélyezett (vadrózsa, bodza) vegyes erdők (juharok, kőrisek, tölgyek) lombzata borul az utazó fölé.

A települést közvetlenül körbeölelő táj szántóterületekből és nagyobb gyepekből, legelőkből (Kisgulyajárás, Csorda-gyep), kisebb részben a Kakat és a Villongó vízfolyások mentét kísérő fásulásokból és nagyobb összefüggő erdősült területekből (Tiszaszentimrei út, Tiszagyendára vezető út mellett) áll. Kunhegyes külterületének táji megjelenését elsősorban a mezőgazdasági tájra jellemző telepített növényzet határozza meg. A volt anyagnyerő helyeken (vályogvető gödrök), vízfolyások mentén, mélyfekvésű mezőgazdasági területeken vízállásos, nádas területek teszik mozaikosabbá a külterületet.

Tájtörténeti vizsgálat

(Megalapozó vizsgálat tájrendezési munkarész, Szűcs Gábor, Kollányiné Földi Hajnalka)

A település igazgatási területe valószínűleg már a történelem előtti időkben lakott terület lehetett. A vízjárta alföldi tájon a magas-partok, magaslatok voltak megtelepedésre alkalmasak, így Kunhegyes határában is különböző korok emléknymai kerültek elő Szórvány szarmata leletek, a hajdani Kolbásszállás, és a kunhalmok utalnak erre.

A település neve Hegyesegyháza néven 1311-ben olvasható az oklevelekben. Az elnevezés arra utal, hogy a kunok betelepődése (1239-1246) előtt magyarok által lakott helység volt a jelenlegi város területe. A Kun elnevezés a népesség származását, a lakosság Nagykunsághoz való csatlakozását, a Hegyes név a kiemelkedő dombot jelentheti. A tatárjárást követően IV. Béla engedélyezte a kunok betelepődését. A mai Nagykunság területére az Olas nemzetség települt, s Kunhegyes határában alakult ki egykori nemzetségfőjükről, Kolbaz vezérről elnevezett központjuk, Kolbazszállás település. Az 1300-1400 évek fordulóján valószínű már egyházas hely, magyar falu. 1382-ben egyházi összeírás népes keresztény, jáász településről emlékezik meg a kemeji főesperességhez tartozó Kunhegyesről. Később (1468) Kakath, más néven Hegyesegyháza; Hegyes, másképp Kakathegyes elnevezésekkel találkozhatunk, 1571.-től Kunhegyesként említik az írások.

A középkori település életének meghatározója a folyók vízmozgásai, áradásai voltak. A város akkori megélhetési forrást biztosító tájhasználatára földművelés, a halászat, az ártéri gazdálkodás volt a

Örökségvédelmi hatástanulmány Településrendezési terv készítéséhez

legjellemzőbb. Kunhegyes a középkorban magyar nemesek és kunsági lakosok birtoka volt. 1393-ban Éliás fia Miklós birtokolta, majd 1420-ban már István fia Demeter és Pál nevű kunok voltak a terület urai. A XVI. század végén a legnagyobb birtokos család a Kenderessy volt.

1558-ban az egri püspökség jövedelmi összeírásában Hegyes, mint Kolbázsékhez tartozó község van említve, melyet Hegyesy Gáspár bír.

Más nagykunsági településhez hasonlóan a lakosság fő megélhetési forrása a mezőgazdaság. (A XVI. századig visszavezethetően az állattenyésztés volt híres pl. „gyócsi” gulya.)

A törökök 1566-ban Gyula várának eleste után dúlták fel a Tiszántúlnak ezt a részét. A törökhódoltság végére a település része a „hatkunság”-nak, melyet Karcag, Kisújszállás, Kunmadaras, Túrkeve és Kunszentmárton településekkel alkotott. 1626-ban Eszterházy Miklós nádor megerősíti a kunok kiváltságait.

Bár 1629-ben lakatlanná vált a település, de 1640-ben (régí írások szerint) Kunhegyesen már református templom, prédikátor és iskolamester is volt. 1683 az ismét betört tatár seregek pusztává tették területét, lakosai szétszéledtek, székhelye, Kolbázsállás elpusztult, mely ezután végleg lakatlanná is vált. 1702-ben azonban újabb csapás érte a jászkunokat. I. Lipót, mint fegyverjogon megszerzett területet eladta őket a Német Lovagrendnek, jobbágysorba süllyesztve a lakosságot. Szabadságjogaik visszaszerzésének reményében 1703-ban a nagykunok is Rákóczi felkelés mellé álltak, emiatt a rácok 1707-ben feldúlták a falut. Később a „kunhegyesiek” visszatértek és a Kakat-ér partján észak-déli irányban húzódó dűnegerincre építkeztek. Az új honfoglalás után virágzásnak indult a település. (1766-ban 106 redemptus gazda él itt). 1776-ban templomot emeltek a kunhegyesi reformátusok, mely a jelenlegi református templom és a lelkészlak között épült. Ekkor már a gabonát nyolc szárazmalomban őrölték Kunhegyesen a gazdák. A 18. században, de még a 19. század elején még nagy területeket borítottak el a vadvizek, melyek a területhasznosítás jellegét is meghatározták (legeltető állattartás ökör, tehén, ló, birka). Ezért a megélhetés (szántóterületek művelése) miatt a község pusztákat bérelt (Bala, Gyenda, Tomaj, Bánhalma). A kibérelt pusztákon a pusztabíró ügyelt. A szántóföldi termelés a 19. század közepén is csupán a határ 34 %-ára terjedt ki, az itt élők főként szarvasmarha-tenyésztéssel foglalkoztak.

A Mirhó-gát megépítése, a (1785-1787) és a későbbi tiszai árvízmentesítés jelentősen megváltoztatta a táj képét, az itt élők életét. A Mirhó-fok elzárása növelte ugyan a mezőgazdasági területek nagyságát, de a legelők kiszáradtak ezért csökkent a szabadtartású állattartásra alkalmas terület nagysága. Bél Mátyás háromnyomásos művelést említ, (búzát, árpát, zabot, kukoricát termesztettek) és tudósít: „hol vetett ot csónakász” a lefolyni nem tudó belvizeket említve. Ennek következtében a földesurak (Bánhalmán, Tomajon is majorsági gazdálkodásra tértek át a legeltető gazdálkodás helyett). Kereskedelemre jótékony hatással volt a határ folyamatos átjárhatósága: gabonát Debrecenbe, Egerbe, Miskolcra szállítottak, a szarvasmarhákat Karcagra, Mezőtúrra, Jászapátira hajtották a gazdák, kereskedők.

Kunhegyes 1811-ben mezővárosi rangot nyert, országos vásártartási joggal, és heti piactartási napot is kapott a település. Kunhegyes mezővárost 4 tizedre osztották (előtte: alsó-, közép- és felső tized; innen az Alsóvég, Felsővég elnevezés).

A kézműipar 1818-tól céhes keretekben működött (három céh alakult: csizmadia, cserző varga, szíjjártó mestereknek az egyik; kerékgyártó, kovács, lakatos, asztalos és molnár mestereknek a másik; szabók, szűcsök, takácsok számára a harmadik). A céhes ipar elsősorban a mezővárosi agrártermelés és a lakosság szükségleteinek kielégítését biztosította. Kakat-éren három kőhidat építettek a kunhegyesiek. A XIX. század második felében a földműves tanyákon a juhtenyésztés szerepe nőtt meg.) 1848-49-ben a Szabadságharc idején a lakosok közül többen részt vettek a dicsőséges tavaszi hadjáratban. A város szélén lévő Cserepes csárdát ideiglenes kórház céljára használták. (Itt ápolták a kápolnai csata sebesültjeit.) A század második felében több nehézséggel is szembe kellett néznie a lakosságnak: 1863-ban nagy szárazság pusztított és okozott éhínséget, ezért a kunhegyesi közbirtokosság a geszterédi pusztán és Álmosdon 700 köből rozst foglalt le településünk lakói részére az írások szerint. 1876-ban a Tisza kiöntött Taskonynál, s elárasztotta Kunhegyes Kakaton túl lévő részét és 60-70 ház romba dőlt. és még a Jászkunság elveszítette önállóságát, s Jász-Nagykun-Szolnok Vármegye része lett. 1872-től 1893-ig Kunhegyes rendezett tanácsú város.

Örökségvédelmi hatástanulmány Településrendezési terv készítéséhez

Az 1887-ben Kisterenye-Kisújszállás vasút megépítése a kereskedelem és a gazdasági-, társadalmi élet fellendülését hozta a településen. Önkéntes Tűzoltóegylet, Kunhegyesi Takarékpénztár Részvénytársaság, Gazdasági Egyesület kezdte meg működését az akkori településen. 1923-ban alakult meg az Iparos és Kereskedő Ifjak Önképzőköre Kunhegyesen. Kunhegyes bár 1893-tól lemondott városi rangjáról, de a tiszai felső járás székhelye lett. (1965-1970 között a törökszentmiklósi, majd a szolnoki járáshoz tartozó község.)

A lakosság 2/3-a továbbra is a mezőgazdaságban dolgozik, jelentős az iparral, kereskedelemmel foglalkozók aránya is. Kunhegyes polgárosult település, nagybirtok nem alakult ki Kunhegyesen. 1925-ben már téglá- és cserépgyár működött, s 1928-ban megalakult a Nagykunsági Villamosági Szövetkezet, áramelosztó telep. 1925-ben három felekezeti iskola (református, katolikus, izraelita) elemi iskola, egy állami polgári iskola, egy iparostanonc iskola és egy gazdasági ismétlőiskola működött a településen. Ekkor alakul ki Kunhegyes jellegzetes település-táji képe (épületek külső megjelenése, utcahálózata), és a jelenlegihez hasonló tájhasználat. A század közepén a II. Világháború a frontvonalába kerül a város. A második világháború sok katona és civil áldozatot követelt a település lakói közül. A háborút követően 1946. október 20-án alakult meg 15 taggal a Kunhegyesi Földműves Szövetkezet, a Közép-Tiszavidéki ÁFÉSZ jogelődje. A következő évben jött létre Kunhegyesen a szövetkezeti gazdálkodás első lépcsőjeként a rizstermelő (Úttörő) szakcsoport 35 kat. hold földterülettel az aranyosi laponon. Ezt követte a Dózsa Népe téeszcsé, a Vörös Csillag, a Vörös Október, 1950-ben pedig a Táncsics és a Lenin Tsz. 1949 létrejön a Tiszafüredi Nemzeti Öntöző Vállalat. 1958-ban készült az első játszótér Kunhegyesen. Melegvízű kút táplálja a 300 férőhelyes strandot, és 1966. szeptember 10-én felavatták ünnepélyes tanévnyitó keretében a helyi új 12 tantermes gimnázium épületét. 1970-től Kunhegyes nagyközség lett. A korszaknak megfelelően az iparban is és az oktatási intézményekben is jelentős fejlesztések történtek a városban. Tápkeverő üzem létesült, Beloianisz Híradástechnikai Gyár települt, Mezőgazdasági Technikum Mezőgazdasági és Ipari Szakmunkásképző Intézetet alapítottak, Vegyesipari Szövetkezet, Alföldi Szilikátipari Vállalat jött létre. Az új üzemek több mint ezer ipari munkahelyet teremtettek, s ezzel az 1980-as években Kunhegyes munkaerőt vonzó nagyközséggé vált. Ennek következtében 1989-ben visszazerezte városi rangját is.

Napjainkra a nehéz helyzetbe jutott mezőgazdaság működési zavarai is hozzájárultak, ahhoz, hogy 2001-ben a térségben 23 %-os volt a munkanélküliség, s jelentős az elvándorlás miatti népességfogyás. Jelenleg egy, a református egyház és egy, az önkormányzat által működtetett általános iskolája, négy óvodája van a településnek, s egy megyei önkormányzat által fenntartott középiskolája, ahol szakképzés, gimnáziumi és szakközépiskolai oktatás is folyik. A XX. század második felére jellemző (a tulajdonviszonyokban is bekövetkezett) változások: a mezőgazdaság többszörös átalakulása, fejlesztése, a közlekedés, szállítás megnövekedése, úthálózat fejlesztése, mind nyomon követhető a települést környező táj jelenlegi szerkezetében, tájhasználatában, táji látványában. Napjainkban a fentiekén kívül a település mai életét meghatározza a természetvédelemhez (Natura 2000 területek, Nemzeti ökológiai hálózat, helyi jelentőségű védett természeti értékek) szorosan kötődő változatos, természeti értékekben dús táji környezet (Bige fertő, természetes és mesterséges növénytársulások, belterületi zöldfelületi fejlesztések, Zöld város, stb.), és szomszédos településekkel közös jelentős vízügyi beruházásai, fejlesztései is (árvízi véstározó, stb.).

Jogszabályok és módszertani kérdések

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezetének célja a lelőhelyek részletes ismertetése abból a célból, hogy a településrendezési koncepcióban ill. tervekben szereplő módosításoknak, fejlesztéseknek a hatása a régészeti örökség egyes elemeire nézve felmérhető legyen, s ezáltal a beruházó számára tájékoztatásul szolgáljon a rá váró kötelezettségekről.

2001. évi LXIV. törvény 85/A §-a írja elő az örökségvédelmi hatástanulmány készítésének szükségességét.

Kunhegyes településről az előző örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezete 2009-ben készült. Ez a tény indokolja jelen hatástanulmány időszerűségét.

A (2) bekezdésben körvonalazott *örökségvédelemmel érintett területek* alatt konkrétan a régészeti lelőhelyeket kell érteni. A régészeti lelőhely fogalmát pedig így határozza meg a Kötv. 7.§ 35.:

Régészeti lelőhely: földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatóak.

A régészeti lelőhelyet – függetlenül attól, hogy ismert-e (azaz nyilvántartott-e) vagy váratlanul, egy-egy földmunka során kerül elő –, különleges védelem illeti meg.

„10. §(1) A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni.

19. § (1) A földmunkával járó beavatkozásokkal, fejlesztésekkel, beruházásokkal, beleértve az ásványi vagyon kitermelését is (a továbbiakban együtt: beruházások) a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket a jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni.

(2) A régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el.”

Mindezek alapján az Örökségvédelmi hatástanulmány gyakorlati célja az, hogy összefoglalja az ismert régészeti lelőhelyeket és a lelőhelyek védelme érdekében, laikusok számára is értelmezhető módon javaslatot tegyen az alábbi szempontok alapján:

- 1.) melyek azok a lelőhelyek (területek), melyek bolygatása a történeti-régészeti jelentőségük miatt nem megengedhető,
- 2.) melyek azok a lelőhelyek (területek), melyek bolygatása csak megelőző régészeti feltárás után engedélyezhető,
- 3.) melyek azok a területek, ahol jelenleg nincs tudomásunk régészeti lelőhelyről, de feltételezhető, hogy egy beruházás során – váratlan módon – régészeti leletek kerülhetnek elő, akadályozva a beruházás megvalósítását.

A lelőhelyek helyszíne előzetes ismeretének minden földmunkával járó beruházás esetén gyakorlati haszna van, ugyanis a régészeti lelet:

„A Magyarország határain belül a föld felszínén, a földben, a vizek medrében vagy máshol rejlő vagy onnan előkerülő régészeti lelet állami tulajdon, és e törvény erejénél fogva védelem alatt áll.” (Kötv. 8. § (1)

Amennyiben a fenti 2.) pont alapján lehetőség mutatkozna a régészeti lelőhely megelőző feltárás utáni bolygatására, ebben az esetben is a régészeti feltárás költségeit annak kell biztosítania, aki régészeti lelőhelyen földmunkával együtt járó (így bolygatást okozó) beruházást tervez. Tehát egyáltalán nem mindegy egy beruházás helyszínének kiválasztása során azt is figyelembe venni, hogy a beruházás területén van-e régészeti lelőhely, mert akár igen jelentős plusz terhet is róhat a beruházásra a lelőhely feltárásának költsége. A Kötv. részletesen kitér a különféle beruházásokkal szemben állított

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

örökségvédelmi megkötésekre, melyeket most nem részleteznénk, csak az alapelveket foglaltuk össze. Egy-egy konkrét beruházás esetén ugyanis az építési hatóságok vizsgálják az örökségvédelmi érintettséget és meghozzák a megfelelő előírásokat. De itt szeretnénk felhívni a figyelmet a ún. Előzetes régészeti dokumentáció (ERD) szerepére. Az ERD még a beruházás tervezési szakaszában készül – egyes esetekben elkészítése kötelező –, és a konkrét beruházás ismeretében fontos javaslatokat, nagyon pontos költség- és időbecslést tartalmaz. Kisebb volumenű beruházás esetén is javasolt az elkészíttetése, de nagyberuházás esetén egyenesen kötelező. (Kötv. 23/C-D §). Az ERD-nek része egyrészt a területre vonatkozó minden régészeti adat összegyűjtése, a helyszíni bejárás/ellenőrzés, a szükséges mértékű műszeres kutatás; másrészt egy próbafeltárás, amely alapján a Feltárási projektterv – azaz a régészeti szakmai ajánlás – precízen elkészíthető.

20. Nagyberuházás: az alábbi, földmunkával járó beavatkozás, fejlesztés, beruházás:

a) a bruttó 500 millió forintos értékhatárt meghaladó teljes bekerülési költségű beruházás,

b)

c) a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. által kezelt beruházás,

d) a védmű-, töltés- és a 2500 hektár alapterületet meghaladó árapasztó- vagy árapasztó tározó-építés, vagy

e) azon közérdekű célú beruházás, amelynek megvalósítása érdekében a kisajátításról szóló törvény szerint kisajátítást végeztek. (Kötv. 7.§)

A beruházással kapcsolatos régészeti feladatok tekintetében mindig az örökségvédelmi szakhatóság állásfoglalása a mérvadó. Az örökségvédelmi hatóság a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Szolnoki Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztálya 2020. március 1-től

Jelen örökségvédelmi hatástanulmány a Kiszelovics és társa Településtervező KFT. megbízásából készült. Az örökségvédelmi hatástanulmány készítését a településrendezési eljárás során a 2001. évi LXIV. törvény jelenleg hatályos változatában a 85/A.§ (1-3) bekezdése írja elő

Jelen örökségvédelmi tanulmány a 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendeletben 83-84.§ alatt megfogalmazott tartalmi előírások figyelembe vételével készült.

2001. évi LXIV. törvény 85/A. § (1) írja elő. „Örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Ha a településfejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni.” Nem kell örökségvédelmi hatástanulmányt készíteni, ha az Étv. 8. § (2) bekezdése szerinti véleményezési eljárásban az illetékes államigazgatási szerv véleménye szerint a rendezés alá vont terület örökségvédelmi szempontból nem érintett.

(2) Az örökségvédelmi hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési eszközöket.

(3) A hatóság örökségvédelmi hatástanulmány készítését írhatja elő jogszabályban meghatározott esetekben.”

Ha a fenti törvényt, a törvény szellemének megfelelően, a régészeti örökség védelmében értelmezzük, akkor a legfontosabbnak azt tarthatjuk, ha a tervezett települési módosítások, építkezések lehetőleg nem érintik a régészeti lelőhelyeket.

A régészeti védettség Kunhegyesen előforduló főformája *a nyilvántartott régészeti lelőhely (1-2. kategória)*

Régészeti érdekű terület (3. kategória) (Kötv. 2001. évi LXIV. törvény Értelmező rendelkezések, Régészeti érdekű terület: valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.). A természetföldrajzilag valószínűsíthető, vízmentes kiemelkedések potenciális régészeti érdekű területként kezelendők.

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

*A minél teljesebb településrégészeti rekonstrukció azért kulcsfontosságú, mert az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezetének éppúgy célja a leletek - lelőhelyek megmentése, védelme, mint a beruházások elősegítése azzal, hogy **felhívja a figyelmet a lelőhelyekre, a feltárásukkal járó költségekre, a feltárások időtartamára, a feltétlenül kikerülendő, szigorúan védett helyekre, hogy — lehetőség szerint — csak elvétve fordulhasson elő, hogy a már folyó kivitelezési munkálatokat kelljen hosszú hónapokra felfüggeszteni a nem várt leletek előkerülése miatt.***

A **nyilvántartott lelőhelyek** Kunhegyesen a **beruházóra háruló kötelezettségek** szempontjából két kategóriába sorolhatók.

1. **A feltétlenül kikerülendő lelőhelyek:** a halmok (településdombok és/vagy temetkezési helyek) (A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény alapján természetvédelem alatt is állnak), esetleg a középkori templomhelyek és más kiemelt jelentőségű, védett lelőhelyek.
A halmokkal kapcsolatban fontos tudnivaló, hogy nem csupán magának a halomnak a bolygatása tilos, hanem 30 méteres körzetén belül minden talajmozgatással járó munka.
2. **Megelőző feltárással kötelezett régészeti lelőhelyek.** A többi nyilvántartott lelőhely, amennyiben a beruházást másutt nem lehet megvalósítani.

A földmunkával járó beruházások előkészítése során előzetes régészeti dokumentáció készíthető, különösen a földterület-kiválasztáshoz és nyomvonal-kijelöléshez. Nem nagyberuházás esetén a beruházó az előzetes régészeti dokumentáció készítésével feltárással jogosult intézményt bízhat meg.

A földmunkával járó, nagyberuházásnak nem minősülő, új nyomvonalú, külterületi közútépítések előkészítése során a beruházó a régészeti érintettség felderítése érdekében a feltárással jogosult intézménnyel előzetes régészeti dokumentációt köteles készíttetni a kerékpárút kivételével.

A nagyberuházásnak nem minősülő, földmunkával járó beruházások előkészítése során az előzetes régészeti dokumentáció tartalmi elemeire a hatályos törvény kell alkalmazni.

A nyilvántartási adatok és - ha rendelkezésre áll - az előzetes régészeti dokumentáció adatai, valamint a beruházás régészeti örökségre gyakorolt hatása alapján a védettségi fokozat figyelembevételével a hatóság - jogszabályban meghatározottak szerint - a megelőző feltárással keretében

a) régészeti megfigyelést ír elő, ha

aa) a tervezett tevékenység nem vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit,

ab) a régészeti örökség elemeinek előfordulása szórványos,

ac) a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökség elemeinek jelentkezési szintjét,

ad) a nyilvántartott régészeti lelőhely beruházással érintett területét korábban földmunkával bolygatták, vagy

ae) a beruházás műszaki jellege miatt a régészeti feladatellátás más módon nem végezhető el,

b) próbafeltárást ír elő - jogszabályban meghatározott kivételekkel -, ha

ba) előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez jogszabályban meghatározottak szerint nem végeztek próbafeltárást,

bb) földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg,

bc) a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert, c) teljes területű feltárást ír elő, ha

ca) a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának kiemelkedő fontosságú forrása,

cb) a beruházás történeti városmag területén valósul meg,

d) teljes területű feltárást írhat elő, ha a feltárással a tudományos ismereteket várhatóan jelentős új eredményekkel gazdagítja.

(4) A hatóság a (3) bekezdés a-d) pontjában meghatározott régészeti feladatokat a lelőhely különböző részei vonatkozásában eltérően is meghatározhatja.

Tájékoztató adatok:

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

A beruházással kapcsolatos régészeti feladatok tekintetében az örökségvédelmi szakhatóság állásfoglalása a mérvadó. (68/2018. (IV. 9.) Korm. Rendelet a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról. E rendeletben, valamint más jogszabályokban meghatározott, a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével (a továbbiakban: örökségvédelem) kapcsolatos hatósági feladatok ellátására

„a) örökségvédelmi hatóságként (a továbbiakban: hatóság) a c) és d) pontban meghatározott feladatok kivételével az 1. mellékletben felsorolt járási (fővárosi kerületi) hivatalt (a továbbiakban: járási hivatal) az 1. mellékletben meghatározott illetékességi területtel, ... jelöli ki.”

Kunhegyes esetében: Jász – Nagykun – Szolnok Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály

Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezetének célja a lelőhelyek részletes ismertetése abból a célból, hogy a településrendezési koncepcióban ill. tervekben szereplő módosításoknak, fejlesztéseknek a hatása a régészeti örökség egyes elemeire nézve felmérhető legyen, s ezáltal a beruházó számára tájékoztatásul szolgáljon a rá váró kötelezettségekről.

Fontos tudnivaló: A terepbejárással, próbaásatással vagy szakfelügyelettel ill. az előzetes régészeti dokumentáció elkészítésével nem zárulnak le okvetlenül a régészeti tennivalók. E munkák a felderítést célozzák, azok eredményétől függően további régészeti kutatásokra, azaz megelőző feltárássra is szükség lehet.

* * *

Kiegészítő megjegyzések

A nyilvántartott lelőhelyek listáját a Miniszterelnökség 2020. évi központi adatbázisa alapján veszem sorra. Eszerint jelenleg, Kunhegyes közigazgatási területén belül a lista 1-12. számjegyig veszi sorba az nyilvántartásban rögzített helyszíni régészeti lelőhelyeket. További hat halom, amely nem szerepel a nyilvántartásban, de a régészeti szakirodalom ismeri őket 13-18. számok alatt található. A nyilvántartásban szerepel, de biztos koordinátával nem rendelkezik további hat lelőhely, ezeket 19. számjegy alatt és I.-IV. megnevezések között tartalmazza a lista, a jelenleg lehetséges legpontosabb lokalizálással. A nyilvántartásban nem Kunhegyes területéhez sorolt, de a település területét érintő lelőhelyek száma három, ezek a 20-22. számok alatt találhatóak. A 2010-ben dr. Tárnoki Judit által készített Örökségvédelmi Hatástanulmányhoz képest a régészeti érdekű területek listája jelen összeállításban már nem szerepel a megváltozott törvényi szabályozások miatt, ezekkel kapcsolatos információkért lásd a korábban említett dokumentumot.

I. ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY – RÉGÉSZETI FEJEZET

---

1. Általános geográfiai – régészeti értékelés [1. Örökségvédelmi vizsgálat, a)]

1.1. Földrajzi bevezetés és településrégészeti jellemzők

Kunhegyes megyénk egyik jellegzetes mezővárosi települése, ennek megfelelő nagy kiterjedésű határral. Területe – a belterülettel együtt – 14.893 hektár, vagyis a nagyméretű települések közé tartozik.

Az óriási kiterjedésű külterület többféle geomorfológiai képet mutat. A város keleti és déli határa a karcagi puszták szinte asztallap simaságú területéhez tartozik. Ebben a térségben a tengerszint feletti magasságok alig haladják meg a 88 métert, csupán a tájból kiemelkedő, messziről látható kunhalmok bontják meg az egyhangúságot. Erre utalnak a dűlőnevek is: Nagy-Szik-dűlő, Dögös-lapos, Váradi-lapos, Gödör-laponyag, Kárászos-lapos. Ezen a területen különösen az ötvenes évek rizstermesztési lázában számtalan csatornát ástak, közülük mára sokat felhagytak, de nyomuk még most is jól látszik. A sík terület mélyedésében egy nagyméretű halastó is kialakításra került.

A várostól északra és nyugatra a felszín sokkal mozgalmasabb, ez a terület a Tiszától keletre húzódó, meghatározóan észak-dél irányú homokhátas térséghez csatlakozik. A dűlőnevek is kiemelkedésekre utalnak: Hármashalom-dűlő, Szigetváros, Szénaháti-dűlő. A pleisztocén végi hordalékkúp-felszín tengerszint feletti magassága a 90-es méternél kezdődik, vagyis ezen a területen a relatív alacsonyan fekvő területek is lényegesen magasabbak, mint a határ keleti szélén. Ez különösen a régészeti érdekű területek meghatározásánál bír jelentőséggel, mivel egész Kunhegyes területére nem lehet általános szabályt kimondani. Hogy régészeti lelőhelyek milyen magassági szint felett várhatók, csupán az adott terület környezetének vizsgálata után vélelmezhető.

A Tisza egykori, felhagyott mederrészleteiben ma kisebb patakok folynak, ezek közül a legjelentősebb a Kakat-ér. Ennek vonalát, feltöltődött medrét követve került kialakításra a Nagykunsági-főcsatorna, mely a környék legjelentősebb természeti átalakítása volt. A Kakat-ér árvizei egykor mocsaras területeket hoztak létre a város nyugati szélén, melyek mára kiszáradtak, művelésre alkalmasak. Ezekben a fertőkben csak a történeti korok legszárazabb időszakából számíthatunk régészeti emlékek előkerülésére. A mocsaras részeket szegélyező magasabb partvonulatokon és a homokhátakon azonban – éppen a víz közelsége folytán – bárhol számítani lehet régészeti leletek előbukkanására.

Kunhegyes határában eddig mindössze két helyszínen folyt régészeti feltárás. Az egyik a Kolbaszállás, Kolbász-szállás vagy Kolbaszék neveken is ismert kun településen zajlott 1967-ben, Selmeczi László vezetésével, a másik pedig a keleti határrészben lévő Nagyállás-halmon folyt 1993-ban, Csányi Marietta és Tárnoki Judit vezetésével. 1993-ban, az ásatással párhuzamosan kisebb területre kiterjedő rendszeres régészeti adatgyűjtés, ún. terepbejárás is volt, mely elsősorban a térképről is ismert halmok jelenlegi állapotát kívánta felmérni. Ezeket a hézagos és esetleges adatokat bővíthetjük a régészeti érdekű területek behatárolásával. Régészeti érdekű területként azokat a helyszíneket igyekeztünk összegyűjteni, ahol pusztán a morfológiai adatok alapján rendkívül nagy valószínűséggel vélelmezük régészeti lelőhely meglétét. Amennyiben ezeket a területeket a beruházások során földmunkával kívánják megbolygatni, előre számítani kell a helyszíni szemle, terepbejárás, megelőző régészeti feltárás költségeivel is. Miután ezek mindegyike külterület, legvalószínűbb, hogy út- és csatornaépítés, esetleg gyümölcsös vagy szőlő telepítése során kerül sor a földmunkára.

Miután rendszeres adatgyűjtés nem volt a város határában, ismereteink hiányosak, de még e kevés adat tükrében is elmondhatjuk, hogy a legmélyebben fekvő, vizenyős területek kivételével a város határában *bárhol* számítani lehet régészeti emlékek előkerülésével. Éppen ezért Kunhegyesre fokozottan érvényes, hogy a földmunkával járó beruházásokat feltétlenül régészeti állapotfelmérésnek kell megelőznie. Csak a helyszíni szemle után dönthető el, hogy az adott területen milyen múzeumi intézkedésre lesz szükség.

SZÖVEGES ISMERTETÉS

Beruházás/Projekt megnevezése: **Kunhegyes város új településrendezési tervének készítése (Kunhegyes 2175/28, 2175/35 és 3242 hrsz.-ú ingatlanok), újonnan beépítésre szánt területek kijelölése**

A beruházás/projekt megvalósítása előtt ismert lelőhely/lelőhelyek neve: **a területeken nincsen ismert régészeti lelőhely**

Feltárás dátuma: **2020. április 6.**

A feltárást végző intézmény: Damjanich János Múzeum

A feltárást vezető régész: Mali Péter

Kunhegyes Város Polgármesteri Hivatala 2020. március 18-án megkereste a Múzeumot, hogy a *kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról* szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) 84. § (2) bekezdés b) pontja alapján végezze el az újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt területek terepbejárását.

A megfigyelés eredményének leírása:

A 3. változtatás néven szereplő terület (hrsz. 2175/28 és 2175/35) terepbejárása során a Megrendelő által leírt helyzet megerősítése történt meg, miszerint a területen jelenleg is áll a vízműtelep. A lezárt, beépített telekre nem lehetett bejutni, az északi szomszédos üres telken történt friss scrapper munkálatot követő tiszta földfelszín és a telek körüli frissen megújított falú csatorna bejárása során régészeti leletanyag nem jelentkezett, csak tört kő és modern szemét volt a talajban. A kérdéses terület régészeti érintettsége nem valószínűsíthető.

A 4. változtatás néven szereplő területen (hrsz. 3242) megerősítésre került a Megrendelő által leírt helyzet, a telken a Nagykun – hús ipari területének a részeként magas beépítettségű. Az ipari terület beépítettsége miatt a telek nem megközelíthető délről. Keletről lezárt játszótér akadályozza a megközelítést. A maradék két irányból ártéri erdő és kiterjedt sással borított vízenyős területek határolják. A terület természeti környezete és földrajzi elhelyezkedése miatt régészeti érintettség nem valószínűsíthető, a magas beépítettség miatt az esetleges érintettség is megsemmisült a terület eredeti beépítéskor évtizedekkel ezelőtt.

A feltárás munkatársai: régész: Mali Péter

Szolnok, 2020. 04. 14.

Mali Péter

név

feltárást vezető régész

Damjanich János Múzeum

1.2. A belterület különleges földrajzi – régészeti értékelhetősége

---

E tanulmányok célkitűzését figyelembe véve, a belterület, azaz jelen esetben maga a falu, speciális vagy még inkább, ellentmondásos területnek tekinthető. Minden település, így Kunhegyes is, előreláthatólag a legtöbb fejlesztést, beruházást a belterületen kívánja megvalósítani: Itt épülnek a házak, üzletek, létesülnek parkok, szabadidő központok, falusi turizmust szolgáló változtatások stb.— minden, mely a lakosság érdekeit szolgálja. *A település központja, majd a köré csoportosuló épületek sora, az alapító ősök bölcsességének köszönhetően, az esetek többségében, a földrajzilag legoptimálisabb területet foglalja el.* Feltételezhetjük tehát, hogy a mai településen, az álló házak alatt-között őskori, ókori, népvándorlás kori, középkori lelőhelyek bújnak meg, melyeket éppen a beépítettség miatt nem tudunk feltérképezni, s csak földmunka során véletlenül kerülhetnek felszínre. Mindezek folytán az a furcsa helyzet áll elő, hogy a múzeumi nyilvántartások alapján éppen a letelepedésre mindenkor legalkalmasabb terület tűnik régészetileg ritkán lakott övezetnek. A valóságban azonban a belterületen minden “kapavágásnál” számítani kell leletek előkerülésére, ezért itt fokozott figyelem szükséges.

---

2. A régészeti védetség részletezése [1. Örökségvédelmi vizsgálat, b)]

2.1. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek

2.1.1. Feltétlenül kikerülendő, földmunkával nem bolygatható lelőhelyek (1. kategória)

Az ebbe a kategóriába tartozó lelőhelyek (földvárak, kunhalmok) a természetvédelmi törvény értelmében is védelem alatt állnak.

Az 1996. évi LIII. számú, a természet védelméről szóló törvény ab ovo kimondja védetségüket: 23 § (2) bekezdés: „(2) E törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek [24. § (1) bekezdés] minősülnek..”

[f) a kunhalom olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak;

g) a földvár olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszínalaktani, illetve tájképi értéket képvisel.]

A halmok az ásatási eredmények alapján a rézkorban Kelet-Európa sztyepp-vidékéről területünkre érkezett (Kr. e. 3500 – 3000 táján) népesség síremlékei, melyeket a későbbi korokban, elsősorban a középkorban előszeretettel használtak megtelepedésre, templomépítésre, utólagos temetkezésre – akár a kunok idejében is. (Innen származik népi elnevezésük, a kunhalom is.) Az Alföld síkságából látványosan kiemelkedő, rendszerint kör alapú, meredek lejtőjű, különböző magasságú, jelentős régészeti és tájképi értéket képviselő halmok bolygatása, elhordása, alakjuk megváltoztatása törvényileg tilos és feltétlenül elkerülendő.

1. lelőhely: **Cibak-halom**¹

A település belterületétől dél-délnyugatra nagyjából 1,7 km-re található halom egy egykori magaspart peremén.

2. lelőhely: **Hármas-halom**²

A település belterületétől 1,3 km-re északra egymás mellett elhelyezkedő három halom. Rézkori temetkezési halmok.

3. lelőhely: **Kettős-halom**³

A település belterületétől délre nagyjából két kilométerre található halom. Kora ismeretlen. A nyilvántartásban szereplő pozícióban található lelőhely Jaj-halom néven fut, de a térképi források alapján egyértelműen a Kettős-halom található itt.

4. lelőhely: **Kő-halom**⁴

Kenderes és Kunhegyes határán található halom. A halom tetején Árpád-kori templom maradványa, gát építéssel bolygatott. A nyilvántartásban szereplő pozícióban található lelőhely Kettős-halom néven fut, de a térképi források alapján egyértelműen a Kő-halom található itt.

---

¹ TÓTH Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmjai. Zounok 3 (1988) 372., No. 79. LNySZ: 32809

² Leleőhely Nyilvántartási Szám (továbbiakban LNySZ): 32810

³ TÓTH Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmjai. Zounok 3 (1988) 373., No. 81. és Damjanich Múzeum Adattára 1251 – 2002. LNySZ: 32811

⁴ TÓTH Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmjai. Zounok 3 (1988) 373., No. 82. és Damjanich Múzeum Adattára 1251 – 2002. LNySZ: 32812

5. lelőhely: Nagypurgány-halom⁵

A falu belterületétől 5 km távolságra délkeleti irányban található kerek halom. A halom kora ismeretlen, de a környezetéből hunkori település maradványai kerültek elő a felszínen.

7. lelőhely: Nagyállás-halom⁶

A belterülettől kelet-délkeletre 9 km-re található halom, részben feltárt. Árpád-kori temetkezés került elő innen.

9. lelőhely: Akasztó-halom⁷

A település belterületétől délkeletre nagyjából 2,2 km-re található kerek halom. Kora ismeretlen.

10. lelőhely: Fehér-halom⁸

A település belterületétől 7,7 km-re keletre található lepusztult kunhalom, kora ismeretlen.

13. lelőhely: Kis-Laponyag-halom⁹

3,5 km távolságra délkeleti irányban a belterülettől található kisebb halom. Minden bizonnyal megegyezik a nyilvántartásban szereplő Laponyahalommal.

14. lelőhely: Kispurgány-halom

4,6 km távolságra délkeleti irányban a belterülettől található, térképről azonosított, kisebb halom. Kora ismeretlen.¹⁰

15. lelőhely: Szigetváros-alja halom

A belterülettől 900 méterre északra, térképről azonosított, jellegzetes alakú kettős kiemelkedés¹¹

16. lelőhely: Középkert-halom

A belterülettől észak-északkeletre 1,5 km távolságra található, térképről azonosított, jellegzetes alakú kiemelkedés.¹²

17. lelőhely: Jaj-halom¹³

A település közigazgatási területének délkeleti részén, a belterülettől 9,3 km-re található halom. Építésének kora ismeretlen. A nyilvántartásban a Jaj-halom tévesen a Kettős-halom helyére került, míg a tényleges Jaj-halom helyén nincsen bejegyzett lelőhely, ezen hiányosság pótlás alatt áll.

18. lelőhely: Gergely-halom¹⁴

A Kunhegyes, Kunmadaras, Karcag hármashatáron található, térképről azonosított, jellegzetes alakú kiemelkedés.

---

5 TÓTH Albert: Szolnok megye tiszántúli területének kunhalmi. Zounok 3 (1988) 373., No. 83. és Damjanich Múzeum Adattára 1251 – 2002. LNySz: 32813

6 CSÁNYI Marietta – TÁRNOKI Judit: Halom-feltárás Kunhegyes határában. (Kunhegyes-Nagyállás-halom.) In: Tanulmányok és közlemények. Szerk.: Ujváry Zoltán. Debrecen – Szolnok, 1995, 27-56. LNySz.: 32918

7 Damjanich Múzeum Adattára 1251 – 2002. LNySz: 32922

8 Damjanich Múzeum Adattára 1251 – 2002. LNySz: 32923

9 Kaposvári Gyula: Jelentés helyszíni szemlérlől, Kunhegyes 1951. [MNM.Rég.Ad.: 394.K.IV., Ltsz.: 2246.] LNySz: 42310

¹⁰ Tárnoki Judit: Kunhegyes régészeti Örökségvédelmi Hatástanulmánya 2010.

¹¹ Tárnoki Judit: Kunhegyes régészeti Örökségvédelmi Hatástanulmánya 2010.

¹² Tárnoki Judit: Kunhegyes régészeti Örökségvédelmi Hatástanulmánya 2010.

¹³ Damjanich Múzeum Adattára 1251 – 2002.

¹⁴ Tárnoki Judit: Kunhegyes régészeti Örökségvédelmi Hatástanulmánya 2010.

20. lelőhely: Karcag – Török-Bori-halom¹⁵

Kunhegyes és Karcag határszakaszának a közepén található ismeretlen korú halom. Csatorna és útépités részben elpusztította.

21. lelőhely: Tiszagyenda – Vágott-halom¹⁶

A település Tiszagyendával közös határán található rézkori halmos temetkezés.

2.1.2. Megelőző feltárást igénylő régészeti lelőhelyek (2. kategória)

---

6. lelőhely: Jaj-halmi dűlő¹⁷

Rendkívül intenzív Árpád-kori faluhely, valószínűleg templommal és körülötte temetővel a település közigazgatási területének délkeleti részén a Jaj-halom mellett.

8. lelőhely: Kolbász-Karcagi úti dűlő¹⁸

A településtől délkeletre a Kolbász-ér déli folyása mentén található rendkívül intenzív középkori elpusztult faluhely, feltárása hosszadalmas és igen költséges. Elkerülése javasolt.

11. lelőhely: Kárászos-lapos¹⁹

A településtől nyugatra a tiszagyendai határ közelében található lelőhely, ahol szakfelügyelet keretében őskori település nyom került elő.

12. lelőhely: Vénkert I.²⁰

A településtől közvetlenül északra található vízmentes kiemelkedés, ahol a felszíni leletek alapján Árpád-kori és késő középkori telep található.

19. lelőhely: Kolbázzsék vagy Kolbaszék

A településtől keletre a Kolbász-ér mentén található a nevezetes kun szálláshely, melynek egy részén Selmeczi László végzett régészeti ásatásokat. A teljes terület nem került feltárássra.²¹

22. lelőhely: Tiszagyenda – Vágott-halmi-dűlő²²

Kunhegyes és Tiszagyenda határán húzódó dombhát, ahol több korszakos (újkőkör, rézkör, római kor, középkör) település maradványai jelentkeznek.

Ma már nem lokalizálható lelőhelyek:

I. lelőhely: Kunhegyes²³

---

¹⁵ Damjanich Múzeum Adattára 1251 – 2002. LNySz: 32786

¹⁶ LNySz: 32878

¹⁷ Tárnoki Judit: Kunhegyes, terepbejárás napló [DJM Rég.Ad. 1251-2002.] LNySz: 32917

¹⁸ Tárnoki Jusit: Kunhegyes, terepbejárás napló [DJM Rég.Ad. 1251-2002.] LNySz: 32921

¹⁹ Zsoldos Attila: Jelentés régészeti szakfelügyeletről, Kunhegyes, Kárászos-lapos, 2010. [KÖH 600/1147/2010] LNySz: 73143

²⁰ Kelemen Angéla: Jelentés helyszíni szemlérről, Kunhegyes, Vénkert, 2011. [KÖH 600/1704/2011] LNySz: 77647

²¹ Kunhegyes-Kolbázzsék leletmentés helyszíni jegyzetei [DJM Rég.Ad.6-67.] LNySz: 25450

²² Sebők Katalin: Jelentés próbafeltárásról, Tiszagyenda-Kunhegyes, Vágott-halom, 2010. [KÖH 600/1402/2011] LNySz: 56193

²³ Sőregi János: Jelentés a Déri Múzeum 1938. évi működéséről és állapotáról [DMÉ XXXV. (1938) 5-78.] LNySz: 31720

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

Közelebbről nem lokalizálható helyen, Kunhegyes területén Sőregi János 1938-ban település nyomokat figyelt meg.

II. lelőhely: Belterület²⁴

1929-ben a település belterületén csontvázas, szarmata temetkezést találtak, amelyről a Magyar Nemzeti Múzeumot értesítették. Pontosabb azonosítása nem lehetséges az ismert adatok alapján.

III. lelőhely: Gazdaságon átvezető csatorna²⁵

1939-ben a kunhegyesi „Gazdaság” területén csatorna építése során temetkezéseket találtak. Ennek a helye és kora ismeretlen.

IV. lelőhely: Kis Tóth György tanyája²⁶

1968-ban Kis Tóth György tanyájának a területén szarmata sírok kerültek elő. A tanya mostanra sajnos nem azonosítható már.

---

3. Összefoglalás

A község közigazgatási határa 14.893 hektár. A település területén módszeres régészeti kutatás még nem történt, a korábbi kutatás a kun Kolbászszekre és a területen található kunhalmokra koncentrált csak. Az országos nyilvántartásban és a szakirodalomban 26 régészeti lelőhely érinti a település területét.

A lelőhelyek közül tizenhat, a fejlesztések során feltétlenül kikerülendő: 1. Cibak-halom, 2. Hármashalom, 3. Kettős-halom, 4. Kő-halom, 5. Nagypurgány-halom, 7. Nagyállás-halom, 9. Akasztó-halom, 10. Fehér-halom, 13. Kislaponyag-halom, 14. Kispurgány-halom, 15. Szigetváros-alja-halom, 16. középkert-halom, 17. Jaj-halom, 18. Gergely-halom, 20. Karcag – Török Bori halom, 21. Tiszagyenda – Vágott-halom.

A többi nyilvántartott lelőhelyen – amennyiben valamilyen fejlesztést kívánnak megvalósítani – a törvény megelőző régészeti feltárást ír elő. A jelenlegi, felsorolt fejlesztéseknek a régészeti örökségre gyakorolt hatását az előző fejezetben ismerttettem.

Az örökségvédelemmel kapcsolatos kérdésekben azonban mindenkor a Jász – Nagykun – Szolnok Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály állásfoglalása a mérvadó.

Régészeti érdekű területet külön nem tüntettem fel, de az alacsony kutatottság miatt a természetföldrajzilag indokolt vízmentes kiemelkedések régészeti érdekű területként kezelendők. Továbbá a belterületet teljes egészében régészeti érdekű területnek kell tartanunk.

Fontos tudnivaló, hogy soha nem tudhatjuk, mi rejlik a földben – nemcsak a felsorolt helyeken, hanem bárhol a felszín alatt megbújhatnak leletek. Ezért a földmunkával járó beruházásoknál mindenkor figyeljenek a földből kiforduló tárgyakra, apró cseréptöredékekre, kövekre, csontokra, s jelentsék előkerülésüket a helyi jegyzőnél vagy a megyei hatókörű szolnoki Damjanich János Múzeumban.

Végezetül felhívjuk a figyelmet arra, hogy – a régészeti lelőhelyekre vonatkozóan – a régészeti örökségvédelmi hatástanulmány a 2020. évi érvényes állapotot tükrözi. A régészeti kutatások a megye területén továbbra sem állnak meg, a fenti településrégészeti kép ezért módosulhat.

---

²⁴ Jelentés régészeti leletről, Kunhegyes 1929. [MNM.Rég.Ad.: 170.K.III., Ltsz.: 2025.] LNySz: 42299

²⁵ Jelentés régészeti leletről, Kunhegyes- Gazdaság 1939. [MNM.Rég.Ad.: 84.K.II., Ltsz.: 1941.] LNySz: 42300

²⁶ Jelentés leletbejelentésről, Kunhegyes 1964. [MNM Rég. Ad. XX.287/1965., Ltsz.: 7498.] LNySz: 42301

4. Melléklet

4.1. Magyarázat a mellékletekhez

4.1.1. Összesítő táblázat

- Az első oszlopban a lelőhelyek sorszáma szerepel
- A második oszlopban a dűlőnév
- A harmadik oszlopban a lelőhely jellege (Pl.: telep, temető, régészeti érdekű hely stb.)
- A negyedik oszlopban a szükséges ill. javasolt intézkedés
- Az ötödik oszlopban az EOY (Egységes Országos Vetület) térképlap száma
- A hatodik oszlopban a lelőhely középponti EOY koordinátái
- A hetedik oszlopban a lelőhely tengerszint feletti magassága
- A nyolcadik oszlopban a lelőhely állapota, ha van rá adat.
- A kilencedik oszlopban a KÖH azonosítási száma – amennyiben szerepel az adatbázisban.

1. táblázat: Régészeti lelőhelyek

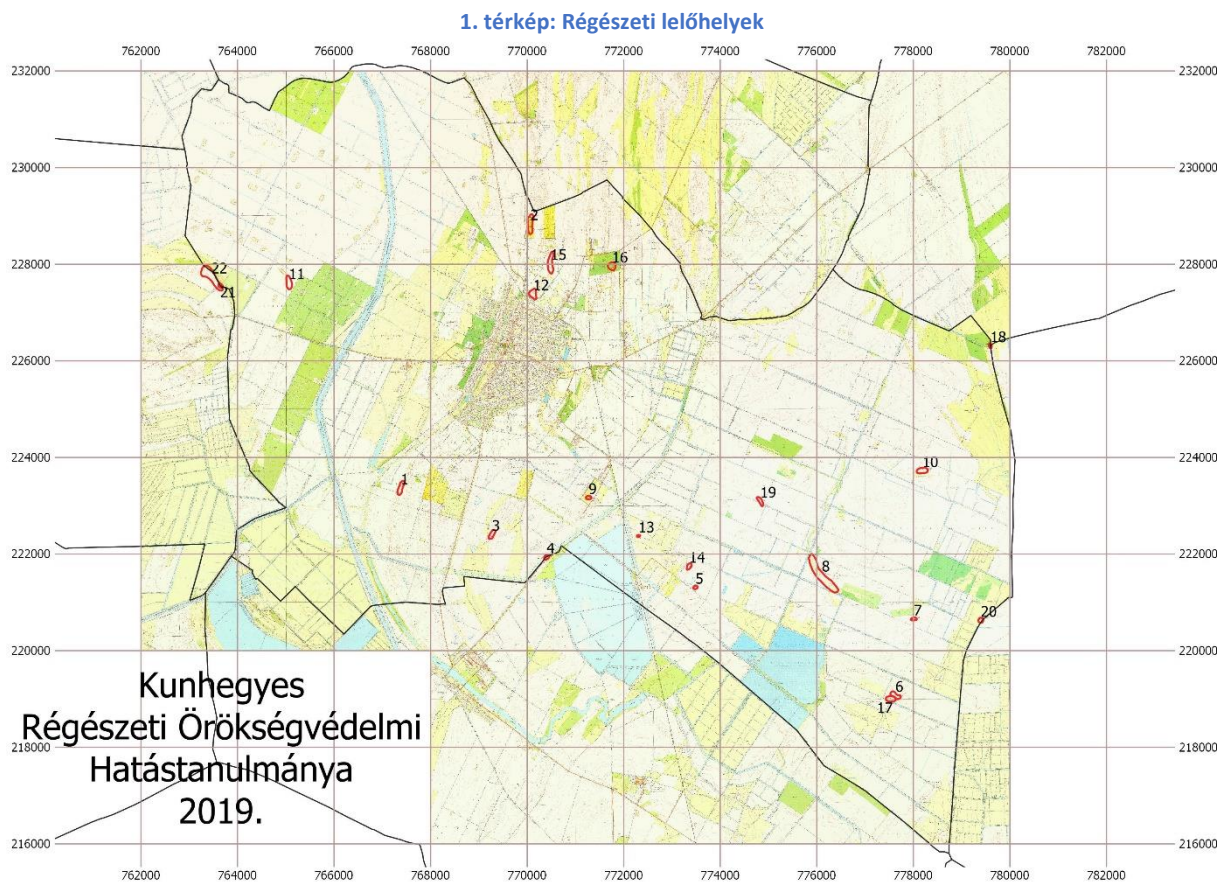
azonosító	település	lelőhelyszám	név	védelem	HRSZ	EOY Y koordináta	EOY X koordináta
32786	Karcag	26	Törökbori-halom	szakmai	0519/1, 0588, 0368/1	779392	220632
25548	Kenderes	5	Hármas-halom	szakmai	0432/1, 0109, 0950, 0916, 0507/2, 0499, 0507/1, 0505/2	778680	215731
32809	Kunhegyes	1	Cibak-halom	szakmai	0648/37	767380	223367
32810	Kunhegyes	2	Hármas-halom	szakmai	013/2, 011/4, 011/6, 011/7, 011/3, 011/12, 011/13, 011/14, 014, 011/2	770066	228838
32811	Kunhegyes	3	Jaj-halom	szakmai	0641/5	769270	222407
32812	Kunhegyes	4	Kettős-halom	szakmai	0626, 0587/8	770407	221936
32813	Kunhegyes	5	Nagy-Purgány-halom	szakmai	0450/10, 0450/6	773482	221313
32917	Kunhegyes	6	Jaj-halom lábánál	szakmai	0425/16, 0425/17	777624	219078
32918	Kunhegyes	7	Nagyállás-halom	szakmai	0400/21, 0400/14	777998	220657
32921	Kunhegyes	8	Kunhegyes 4. sz. lh.	szakmai	0400/16, 0400/17, 0400/18, 0400/20, 0409, 0399/1, 0356	776035	221603

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

azonosító	település	lelőhelyszám	név	védelem	HRSZ	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
32922	Kunhegyes	9	Akasztó-halom	szakmai	0620/5	771272	223166
32923	Kunhegyes	10	Fehér-halom	szakmai	0157/25	778179	223726
73143	Kunhegyes	11	Kárászos-lapos	szakmai	01107/29	765027	227547
77647	Kunhegyes	12	Vénkert I.	szakmai	4719, 4720, 4718, 4708, 4707, 4709, 4711, 4712, 4710, 4713, 4714, 4715, 4716, 4717, 4909, 4910, 4913, 4912, 4914, 4915, 4911, 4903/1, 4906, 4907, 4908, 4706, 4705	770128	227389
32878	Tiszagyenda	15	Vágott-halom	szakmai	0121/6, 01113/2, 01113/3	763638	227559
56193	Tiszagyenda	16	Vágott-halmi dűlő	szakmai	0122, 01114/9, 0121/2, 016/2, 0121/3, 0121/4, 0121/6, 0121/5, 01113/2, 01113/3, 01113/1	763458	227734

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Kormányhivatal (2023.05.09. adatszolgáltatás)

4.1.2. Régészeti lelőhelyek térképi ábrázolása

II. ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY – ÉRTÉKLELTÁR ÉS HATÁSELEMZÉS

---

a) Védett műemléki értékek értékleltára

aa) a világörökségi és a világörökség várományos helyszínek és területek

Kunhegyesen világörökségi és világörökség várományos helyszín és terület nem található.

ab) az országos építészeti örökség elemei

A településen az alábbi műemlékek található a Lechner Lajos Tudásközpont adatközlése alapján:

2. táblázat: Műemlékek

Törzsszám	azonosító	cím	megnevezés	hrsz
4055	6017	Szabadság tér	Református templom	448
4056	6016	Dózsa György út 40.	Szentháromság római katolikus templom	2275
4057	6018	Tanya1627	Szélmalom	1511/1, 1511/2
8942	6014	Ady Endre út 2.	Sóház (könyvtár)	447

Forrás: Lechner Lajos Tudásközpont

Kunhegyes város területén a Lechner Tudásközpont 2017. évi tájékoztatása alapján a következő műemléki környezetet határolhatjuk le:

3. táblázat: Műemléki környezet

Sorszám	Cím	Megnevezés	Helyrajzszám
1	Kunhegyes, Dózsa György út 40	Szentháromság Római katolikus templom	2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2276, 2349, 2459, 2460/1, 2460/2, 2461/1
2	Kunhegyes, Szabadság tér	Református templom	1967, 244, 445, 446, 447, 449, 450, 456, 617

Forrás: Lechner Tudásközpont

Megjegyzés: a szélmalom körül műemléki környezet nem lett kijelölve a rendelkezésre álló országos nyilvántartásban.

ac) a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek

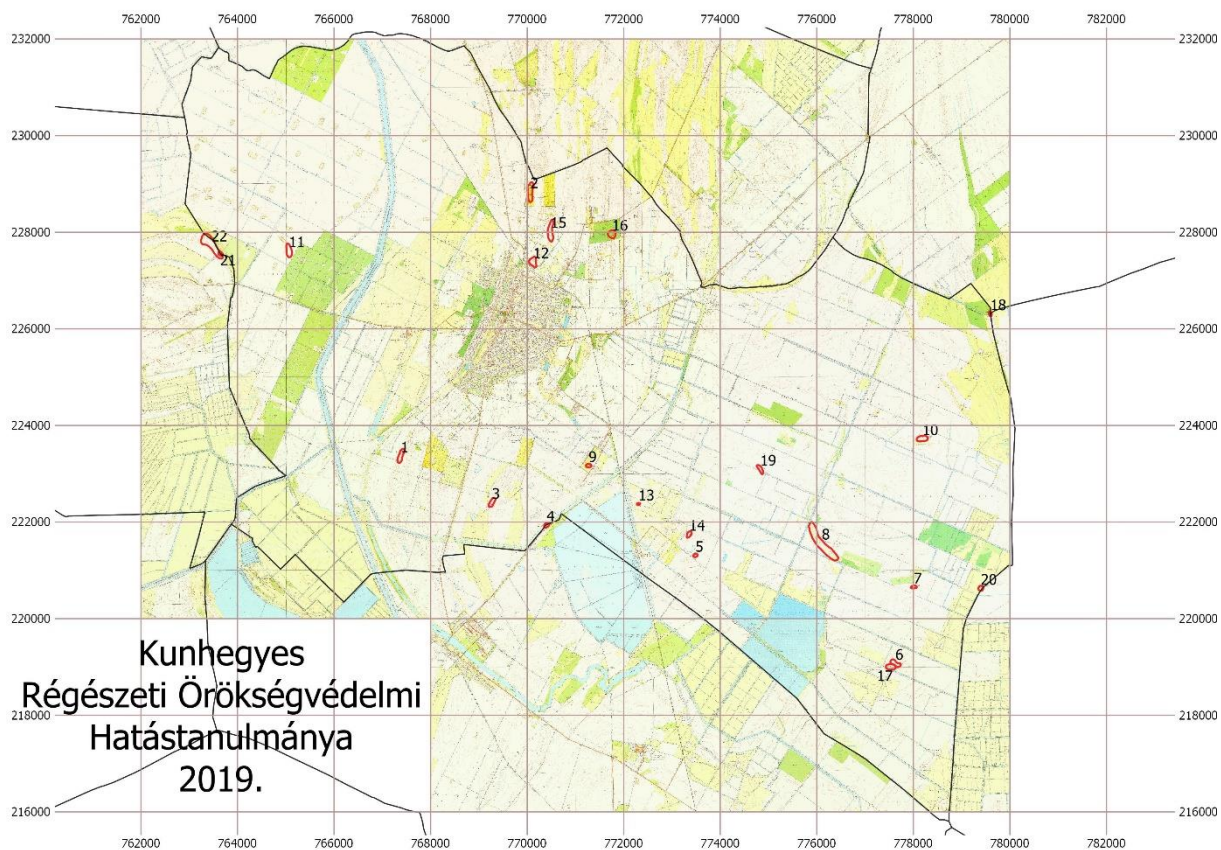
Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

4. táblázat: Régészeti lelőhelyek

azonosító	település	lelőhelyszám	név	védelem	HRSZ	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
32786	Karcag	26	Törökbori-halom	szakmai	0519/1, 0588, 0368/1	779392	220632
25548	Kenderes	5	Hármas-halom	szakmai	0432/1, 0109, 0950, 0916, 0507/2, 0499, 0507/1, 0505/2	778680	215731
32809	Kunhegyes	1	Cibak-halom	szakmai	0648/37	767380	223367
32810	Kunhegyes	2	Hármas-halom	szakmai	013/2, 011/4, 011/6, 011/7, 011/3, 011/12, 011/13, 011/14, 014, 011/2	770066	228838
32811	Kunhegyes	3	Jaj-halom	szakmai	0641/5	769270	222407
32812	Kunhegyes	4	Kettős-halom	szakmai	0626, 0587/8	770407	221936
32813	Kunhegyes	5	Nagy-Purgány-halom	szakmai	0450/10, 0450/6	773482	221313
32917	Kunhegyes	6	Jaj-halom lábánál	szakmai	0425/16, 0425/17	777624	219078
32918	Kunhegyes	7	Nagyállás-halom	szakmai	0400/21, 0400/14	777998	220657
32921	Kunhegyes	8	Kunhegyes 4. sz. lh.	szakmai	0400/16, 0400/17, 0400/18, 0400/20, 0409, 0399/1, 0356	776035	221603
32922	Kunhegyes	9	Akasztó-halom	szakmai	0620/5	771272	223166
32923	Kunhegyes	10	Fehér-halom	szakmai	0157/25	778179	223726
73143	Kunhegyes	11	Kárászos-lapos	szakmai	01107/29	765027	227547
77647	Kunhegyes	12	Vénkert I.	szakmai	4719, 4720, 4718, 4708, 4707, 4709, 4711, 4712, 4710, 4713, 4714, 4715, 4716, 4717, 4909, 4910, 4913, 4912, 4914, 4915, 4911, 4903/1, 4906, 4907, 4908, 4706, 4705	770128	227389
32878	Tiszagyenda	15	Vágott-halom	szakmai	0121/6, 01113/2, 01113/3	763638	227559
56193	Tiszagyenda	16	Vágott-halmi dűlő	szakmai	0122, 01114/9, 0121/2, 016/2, 0121/3, 0121/4, 0121/6, 0121/5, 01113/2, 01113/3, 01113/1	763458	227734

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Vármegei Kormányhivatal (2023.05.09. adatszolgáltatás)

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

2. térkép: Kunhalmok Kunhegyes közigazgatási területén

b) A helyi építészeti örökség települési értékleltára

A helyi építészeti örökség értékleltára, mely tartalmazza:

- ba)** településszerkezetet
- bb)** telekstruktúrát és utcavonal - vezetést
- bc)** utcaképet, vagy utcakép részletet
- bd)** egyéb település karakter elemeket
- be)** építményrészletet vagy az alkalmazott anyaghasználatot, tömegformálást, homlokzati kialakítást
- bf)** táj- és kertépítészeti alkotást, egyedi tájértéket, növényzetet
- bg)** szobrot, képzőművészeti alkotást, utcabútort

Kunhegyes egyedi arculatát több műemlék és műemlék jellegű épület, egyedi védelemre méltó építészeti alkotás határozza meg. A város jelképe a hatalmas méretű, kéttornyú református templom. 1827-ben láttak hozzá a kétszintes kórusú, egytornyos templom építéséhez, melyet Homályossy Ferenc tervezett. Az építkezés többször elakadt pénzühiány, kolera, eszközhiány miatt. 1839-ben viszont kialakult a „két toronyra való vétel” gondolata, melynek terveit Hild József dolgozta ki. A római katolikus templomot 1829- ben kezdték építeni, mivel a korábbi kápolna kicsinek bizonyult az egyre gyarapodó, 1820- ban önálló plébániával szerveződő kunhegyesi hívek számára. Azt a szolnoki

Örökségvédelmi hatástanulmány Településrendezési terv készítéséhez

Homályossy Jánost bízták meg a templom felépítésével, aki az egytornyú református templomot tervezte.

Kunhegyesen az 1800-as évek végén még hét szélmalom állt és működött.

A szélmalomok a városon kívül, a városaljai csürhejáráson, illetve liba-páskumon épültek. Építőik mindannyian vagyonos, gazdaemberek voltak.

A Komlósi-féle szélmalom a város határában áll – a kőhalmi régi kenderesi országút bal oldalán – a Kossuth útról a Purgány útra letérve, azon végighaladva lehet megközelíteni. (Két út töri meg az egyenes haladási irányt: a Pósa Lajos út, Úttörő út.) A térség egyik legszebb szélmalma 1859-ben épült. 1739-ben épült a református templom szomszédságában található egykori sóház épülete, amely ma a városi könyvtárnak ad helyet. Ez a T- alaprajzú alápincézett, barokk stílusú, műemlék jellegű építmény a Szolnoki - Debrecen - Erdély közötti egykori „sótú” tárgyi emléke. Íves, árkádos tornáca, nyeregteretős homlokfalának többszörösen ívelt futása a barokk stílusjegyek szép példányát adja.

A Kunkapitány Háza épületet az 1880-as években nemzeti Csávás Péter építtette. A redemptusház eredeti formájában és elrendezésében fennmaradt, utcára háromablakos, gipszstukkó díszítésű homlokzatú épület. Az udvari oszlopos gang hátsó, beépített része előtt szépen megmunkált fa előtető díszíti az épület udvari homlokzatát.

A Városháza eklektikus jellegű épületét 1878-ban Pum József királyi mérnök tervei alapján Kaslik János balassagyarmati és Koczka Géza budapesti építészek építtették.

Az épület a város főterének nyugati oldalán a Hild József tervezte műemlék 2 toronyú református templommal szemben található, a korábbi városháza helyén. 1878-ban épült Pum József királyi mérnök tervei alapján, klasszicista stílusban.

Kunhegyesen az 1800-as évek közepétől volt posta, 1888-tól már távírda is működött a Kálvin utcai épületben. A posta szolgáltatások bővülése, küldemények felvétele, továbbítása, fogadása és kézbesítések kibővülése miatt vált szükségessé új postahivatal megépítése, amely 1928-ban a város főutcáján eklektikus stílusban épült meg, kibővítve postamesteri szolgálati lakással. Többszöri felújítás és bővítés során az eredeti homlokzatot megmentették, illetve eredeti állapotában állították helyre.

A város főterének déli oldalán beforduló sarok épület, amely 1912-1913-ban épült 12 tantermes református iskolaként klasszicizáló stílusban. Az avatás 1913. október 16.-án volt. Tervezője sajnos nem ismert. Építője Azarik János kőművesmester.

Az épület takarékbank céljaira épült 1896-ban eklektikus stílusban. Tervezője és építője jelenleg nem ismert. Az épület az elmúlt időszakban többféle funkciót is kielégített a 60-as évek közepéig eredeti pénzügyi funkcióját megőrzi. Majd a pénzügyi megszüntetése után iskola céljaira lett hasznosítva.

Kunhegyes történelmére nemcsak egyes épületek, helyszínek utalnak, hanem az emlékezés a közterületi szobrok, emlékművek formájában is őrzi a múltat. A műalkotásokhoz sorolhatjuk egyediségük és népi iparművészeti értékük miatt azokat a fából díszesen megfaragott kunkapukat, melyek ősi motívumaikkal, jelképeikkel erre a tájra jellemzők.

A Képviselő – testület által jóváhagyott településképi arculati kézikönyv, valamint a korábban készült helyi értékvédelmi vizsgálat bemutatja a helyi értékeket. A település a módosított 2/2018 (II.14.) számú településképi rendeletben helyi védelem alá az alábbi értékeket helyezte:

1. **Kunkapitány Ház** Kunhegyes, Tomaji u. 9. (hrsz. 2427)

A módos gazda lopott tornácos házát az 1880-as években nemzeti Csávás Péter építtette. Vásárlás útján került a burai Szentjóni (tanító) család tulajdonába. Utolsó tulajdonosa Solymossy Lászlóné Szentjóni Ilona volt. Az ő örököseitől vásárolta meg az Önkormányzat az ingatlant. A lakóépület (2 szoba, előszoba, konyha, spájz, nyári konyha, pincehelyiségekből áll. A ház Varga Imre (1813-1866) nagykunkapitány tiszteletére lett berendezve. Három eredeti bútordarabja kiemelt védelmet érdemel: intarzia berakásos páros ágy, sarokszekrény. A helyiségek régebbi, tájjellegű bútorokkal és tárgyakkal lettek berendezve a lakosság adományából. A házához hatalmas udvar tartozik melléképületekkel.

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

Régen azt tartották, hogy akkorának kell az udvarnak lennie, amelyben egy megrakott szekér meg tud fordulni.

2. **Magyar Posta** Rt. tulajdonában lévő kunhegyesi 2345/1. hrsz-on bejegyzett Kossuth Lajos (korábban Kígyó út) út 37. szám alatti ingatlanon található Postahivatal épület Kossuth utcai homlokzata. Kunhegyesen az 1800-as évek közepétől volt posta, 1888-tól már távirda is működött a Kálvin utcai épületben. A posta szolgáltatások bővülése, küldemények felvétele, továbbítása, fogadása és a kézbesítések kibővülése miatt vált szükségessé új postahivatal megépítése, amely 1928-ban a város főutcáján eklektikus stílusban épület meg, kibővítve postamesteri szolgálati lakással. Többszöri felújítás és bővítés során az eredeti homlokzatot a tulajdonos Magyar Posta jó gazda gondosságával minden esetben megmentette, illetve eredeti állapotában állította helyre.

3. A Kunhegyes Város Önkormányzata tulajdonában lévő kunhegyesi 1963 hrsz-on nyilvántartott **Kossuth Lajos út 43.** szám alatti ingatlanon található Iskola épület. A város főterének déli oldalán található beforduló sarok épület, amely 1912-1913-ban épült 12 tantermes református iskolaként klasszicizáló stílusban. Az avatás 1913. október 16-án volt. Tervezője sajnos jelenleg nem ismert. Építője Azarik János kőművesmester. Az épület a térfalat 75 m hosszan határolja, illetve a Kossuth utca vonalvezetését is kijelöli, meghagyva a hagyományosan kialakult beépítést, így az épület nem derékszögű a látvánnyal ellentétben. A derékszögtől mintegy 10-15 fokkal eltér ennek a tudatos lényege a perspektív rövidülésből eredő látvány korrigálása. Az épület valós impozáns méretei a szemlélőnek még nagyobbak tűnnek. A korabeli tervezőt dicséri, hogy az alkalmazott térszervezés és szerkezeti megoldások közel száz év múlva is megfelelő működési feltételeket biztosítanak az eredeti való funkcióknak.

4. A Kunhegyes Város Önkormányzata tulajdonában lévő kunhegyesi 2344/1. hrsz-on nyilvántartott **Kossuth Lajos út 39.** szám alatti ingatlanon lévő **korábbi takarékbank**, később iskola épület. Az épület takarékbank céljaira épült 1896-ban eklektikus stílusban. Tervezője és építője jelenleg nem ismert. Az épület az elmúlt időszakban többféle funkciót is ellátott, a 60-as évek közepéig eredeti pénzügyi funkcióját megőrzi. Majd a pénzügyi megszüntetése után iskola céljaira lett hasznosítva. Szerkezeti rendszere nem változott, megmaradt eredeti hosszfőfalas tartóvázzal, az épületben lévő szolgálati lakás megszüntetésével felszabadult területen tanterem és vizesblokk lett kialakítva. Az udvar felől található falazott oszlopos nyitott tornác beüvegezésre került. Az udvari főbejárat a déli oldalon megszűnt. Helyette zárt veranda működik. Iskola céljaira az épület nem felel meg. Helyette javasolt a homlokzat helyreállítása után gyűjteményes funkciók telepítése.

5. A Szolnoki Sütőipari Rt. tulajdonában lévő kunhegyesi 2171 hrsz-on nyilvántartott és Kunhegyes, Rákóczi út 58. szám alatti ingatlanon található **Kenyérgyár** Rákóczi utcai homlokzata. A megmaradt és többször átalakított, bővített épület utcai homlokzata a XIX. századelőn neobarokk jellegű stílusban épült. Az építés éve 1928-ban valószínűsíthető földhivatali bejegyzés szerint csendőr laktanyának épült. Jó ideig különféle funkciókat töltött be, majd a hetvenes években kibővítették és pékséget alakítottak ki. A következő átépítés közel 10-15 éve történt, ahol már tudatosan kértük a homlokzat megtartását. Sajnos jelenleg használaton kívül áll.

6. A Kunhegyes Város Önkormányzata tulajdonában lévő kunhegyesi 1967 hrsz-on nyilvántartott, Szabadság tér 1. szám alatti ingatlanon lévő **Városháza** épülete. Az épület a város főterének nyugati oldalán a Hild József tervezte műemlék 2 tornyú református templommal szemben található, korábbi városháza helyén. 1878-ban épült Pum József királyi mérnök tervei alapján, klasszicista stílusban. Építője Karlik János balassagyarmati és Kocka József budapesti építészek. A T alaprajzú középfolyosós, cellás rendszerű középület elrendezés hosszútávon megfelelőnek bizonyult. Az 1950-60-as években az épület homlokzatát felújították. Stílusjegyeit eltüntették, az épület jellegtelenné vált. A 90-es évek elején a helyreállítás megtörtént a rendelkezésre álló korabeli fotók alapján. A felújítási terveket Pélyi Ferenc építészmérnök készítette. Jelentősebb szerkezeti átalakítás az épületen nem történt. Az épület

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

déli oldalán lévő oldalbejárat lett megszüntetve, illetve a délkeleti oldalon található irodából vizesblokk lett kialakítva.

7. **Dr. Borsos Imre Központi Orvosi Rendelő** Kunhegyes, Dózsa Gy. u. 4. (hrsz. 2323/6.)
(Korábban: Báró Mészáros János utca 226. sz.)

Mészáros Endre földbirtokos háza volt, aki 1877. február 14-én Kunhegyesen született. Szülei: Mészáros András földbirtokos, Varga Erzsébet. Iskoláit Kunhegyesen végezte, a gazdálkodást szülei birtokán tanulta. 1901-ben önálló gazdaságának vezetője lett, ahol intenzív belterjes gazdálkodást folytatott modern gazdasági eszközök segítségével. A vármegye törvényhatóságának s a község képviselőtestületének virilis jogú tagja, s egyházi tanácsos volt. Felesége Mohácsi Julianna Mária – Kunhegyesen született 1883. január 9-én - volt, akit Kunhegyesen 1901. március 28-án vett feleségül. (Szülei: néhai Mohácsi Imre, Tóth Julianna.) - Kunhegyesen halt meg 1946. április 27-én 69 éves korában. Özv. Mészáros Endréné 105 hold földjével kuláklisra került, s elveszítette ingatlanát. Szomorú történet, amire még az egészen idősök emlékeznek: Mészáros Endre lányát egy kisújszállási fogorvos v. orvos (Csányi nevű) vette feleségül, s ebben a házban éltek. Három fiúgyermekük volt. Csányi az államosítástól való félelmében idegileg összeroppant. Míg felesége egyik fiúkkal a nagyszülőkhöz ment látogatóba Kisújszállásra, két fiát és önmagát injekció által megölte.

8. **Bölcsőde épülete** Kunhegyes, Arany János u. 26/a. (hrsz. 255)

Fehér Pál villája volt.

Fehér Pál, földbirtokos, tiszteletbeli főszolgabíró 1885. június 7-én született Kunhegyesen. (Szülei: Fehér Mihály, Szabó Julianna.) A jogot Sárospatakon végezte 1908-ban. A vármegye szolgálatába 1910-ben lépett Szolnokon mint aljegyző. 1915-ben szolgabíróvá választották. Tiszteletbeli főszolgabíró volt Törökszentmiklóson, 1920-1925-ig Kunhegyesen. Kunhegyesi községi képviselő (1925) 1926-ban vonult nyugalomba, utána gazdálkodással foglalkozott. A vármegye törvényhatósági bizottságának és a községi képviselőtest. tagja, a Polgári kaszinó elnöke is volt több éven át. Felesége Elek Mária (1889. április 24. Szülei: Elek Imre, Komáromi Zsuzsanna.). Házasságot kötöttek 1908. szeptember 12-én. Leányuk: Katalin. - 1951-ben halt meg, családi kriptában nyugszik Kunhegyesen.

9. **volt Járásbíróság (később ÁFÉSZ épület)** Kunhegyes, Kossuth L. u. 41. (hrsz 2343/2)

(A Kunhegyesen épült első emeletes ház tulajdonosa Bodnár Károly volt.)

Bodnár Károly, földbirtokos, pénztáros (Bihardiószeg, 1888. szeptember 16. - Kunhegyes, 1955. január 9.) Apja gazdálkodó volt. Elemi iskoláit szülőfalujában végezte, majd a családi gazdaságban dolgozott. Békeidőben katonai szolgálatot teljesített 1909-ben a jászberényi méntelep osztályánál, ahonnan 3 évi szolgálat után, mint kitűnően képesített altisztet bocsátották el.

Az első világháború alatt a 7. számú szekerészekhez vonult be harctéri szolgálatra, az orosz, később a szerb harcszíntérre. 1915-ben szerelt le.

A trianoni béke után Romániából áttelepült Magyarországra. A jászberényi méntelepen őrmesteri rangban dolgozott, majd Kunhegyesen kapott munkát, mint állatgondozó. Házasságkötése után gazdálkodásba kezdett, mézárászéket nyitott, alkalmazottat tartott.

Gazdálkodással foglalkozott. 1927-ben lett a kunhegyesi Kereskedelmi és Iparbank pénztárnoka. A Polgári Casinó tagja. Téglagyára van (1932)

1945-ben belépett a Független Kisgazdapártba. Az 1945. november 4-én megrendezett nemzetgyűlési választásokon a párt Jász-Nagykun-Szolnok vármegyei listáján képviselőjelölt volt. 1947 nyarán átlépett a Magyar Függetlenségi Pártba. Az MFP Jász-Nagykun-Szolnok megyei listáján pótképviselő lett, mandátumát október 7-én igazolták. Az Országos Nemzeti Bizottság törvénysértő határozata után 1947. november 20-án mandátumától megfosztották. Teljesen visszavonult az aktív politikától, hamarosan kuláklisra került, 100 hold földjét és felszerelését elvesztette, házából kiköltöztették.

10. Mészáros Sándorné (5340 Kunhegyes, Dózsa György u. 20.) tulajdonában lévő kunhegyesi 2885/2 hrsz-on nyilvántartott, a természetben Kunhegyes, **Kossuth L. utca 7/a.** szám alatti ingatlanon található utcai lakóépületet.

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

Az épület családi lakóháznak épült, valószínűsíthető az 1800-as évek végén, jellegzetes ikeroszlopos, lopott-tornácos, csonkakontyolt nyeregtetős megjelenéssel, Kunhegyesre jellemző hosszfőfalas szerkezeti rendszerű ún. redemptusház, amely így mintegy helyi építészeti stílusirányzat reprezentáns épülete. Az épület jellemző stílusjegyei a jó gazda módjára karbantartott épületen napjainkra sem vesztek el.

11. Szabó István és felesége, Szabó Istvánné Széll Erzsébet tulajdonában lévő kunhegyesi 352 hrsz-on nyilvántartott, a természetben Kunhegyes, **Kossuth L. utca 6.** szám alatt található lakóépület Kossuth úti népi eklektikus stílusú homlokzatát, különös figyelemmel a Kunhegyesen egyedül fellelhető „Mátyásfejes” díszítőelemre.

Az épület az 1800-as évek közepén épült lopott-tornácos, csonkakontyolt nyeregtetős kivitelben, Kunhegyesre jellemző hosszfőfalas szerkezeti rendszerű (un. redemptusház), amely így mintegy helyi építészeti stílusirányzat reprezentáns épülete. Az 1800-as évek végén tulajdonosa Vékony Imre és felesége, Csete Zsuzsanna (1898-ban vették meg a földhivatali tulajdoni lap szerint), majd a későbbiekben az Ulicsni család tulajdonába került, tőlük vásárolta meg a jelenlegi tulajdonos.

12. Geszti Lajos tulajdonában lévő, kunhegyesi 351 hrsz-on nyilvántartott, a természetben Kunhegyes, **Kossuth L. utca 4.** szám alatti ingatlanon található polgári lakóépület utcai homlokzatát.

Az épület valószínűsíthetően az 1800-as évek végén épült eklektikus stílusban, megjelenésében a kor építészetének újdonságával hatott településünkön az utcával párhuzamos gerincű kontyolt nyeregtetős, polgári lakóház a háromosztatú oszlopdíszítésű homlokzatával, az ablakok oszlopos timpanonos díszítésével. Első ismert tulajdonosa Endrédi Mihály és felesége, akik 1912. május 7-én vásárolták meg. Építtetője nem ismert.

13. dr.Laky Zsoltné dr.Lévai Éva, id. Csiszér Miklós és Ifj. Csiszér Miklós tulajdonában lévő kunhegyesi 1961 hrsz-on nyilvántartott, a természetben **Kossuth L. utca 47.** szám alatt található kétlakásos lakóépület (egykori Masáth-ház) népi eklektikus Kossuth- és Zádor utcai homlokzata.

Az épület az 1800-as évek közepén épülhetett, lakóépület és üzlet céljára. Az általunk ismert tulajdonosáról a köznyelvben Masáth-házként emlegetik. Az épület jól harmonizál a Kossuth úti iskola által is meghatározott utcai vonalvezetéssel. A tájegységre jellemző telektömb-határon beforduló saroképület, mint térszervező elem jelenik meg. A beforduló épületek az épület használatjának zárkózottságára, a külvilágtól való elkülönülésére utalnak, amely e nehéz sorsú térségre jellemzően a gazdagságot, jómódot diszkréten eltakaró törekvést fejezik ki.

Masáth János hentes és mászáros mester (Kossuth u., saját ház)

1891. szeptember 14-én Kunhegyesen született. Szülei: Masáth Ferenc, Kúsz Róza. (Testvérei: Jenő, Ferenc, József, Erzsébet, Róza.) 1905-ben apjánál szabadult fel. Salgótarjánban volt segéd 1911-ig. 1922-ben lett önálló mester. Üzlete higiénikus, modern berendezésű, fővárosi nivójú volt. Saját készítésű hentesáruk is voltak. Tanoncoktató. Hosszabb ideig volt az Ipartestület elöljáróságának tagja és tanoncvizsgáztató. Az első világháborúban a tengerésznél szolgált (Prince Eugen, Viribus Unitis és a Rudolf hajókon), s mint tűzmester szerelt le. Bronz vit., mozg. érem, szolg. vaskereszt koronával, K. cs. k. tulajd. (JNSZVM) Tagja volt a község képviselő testületének. Neje Fülep Gizella volt. Gyermekei: Ilona és Anna. Meghalt 1948. május 13-án 56 éves korában.

14. **Kossuth L. u. 50.** (hrsz 427/2.)

(Mirhó köz sarka)

Elek Imre bankár egykori eklektikus stílusban épült lakóháza ma Rab Gyula tulajdona.

Elek Imre bankár Kunhegyesen született 1876. április 29-én. Szülei: Elek Imre, Geszti Zsuzsanna. Testvérei: Rebeka, Eszter, Sándor, Bálint. Bankját 1913-ban nyitotta meg Kunhegyesen. 1943. november 16-án 70 éves korában halt meg Kunhegyesen.

15. Rendőrség épülete (hrsz. 2016., Rákóczi Ferenc u. 8.)
(Dr. Vágott Sándor orvos lakóháza volt egykoron.)

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

Vágott Sándor dr., orvos Kunhegyesen született 1890. november 17-én. Szülei: Vágott Sándor, Nagy Erzsébet. Középiskoláit Kisújszálláson és Debrecenben végezte. Egyetemi tanulmányait Budapesten, s orvosi gyakorlatot is itt szerezte a klinikákon. - Az első világháború alatt 1914-ben vonult be a 17. közös ezredhez, hol kiképzés után több hadikórházban mint közegészségügyi hadapród teljesített szolgálatot. 1915-17-ben az olasz fronton vett részt a zászlóalj segélyhelyen 15 hónapig, 1917-18-ban a zágrábi helyőrségi kórházban mint egészségügyi hadnagy működött. 1918-ban Dalmáciában egy járványkórház vezetője volt. Itt fogságba esett. 1918 december havában szerb fogságból sikerült megszöknie s visszatért polgári foglalkozásához. 1922-1929-ig gyakorló orvos volt Kunhegyesen, majd községi orvossá választották. Az Országos Orvosi Szövetség és a Függetlenségi Kör tagja volt. Feleségétől, Varga Annától elvált. 1959-ben halt meg, a református temető szigeti részében nyugszik.

16. Szent Imre Katolikus Általános Iskola (hrsz. 2277, Kunhegyes, Dózsa Gy. u. 38.)

1931. november 8-án szentelte fel az új, három tantermes katolikus iskolát Szentgyörgyi József tanfelügyelő. Az épületet a Szeplőtelenül fogantatott Magyarok Nagyasszonyának, Boldogságos Szűz Máriának és Szűz Szent Imre hercegnek, a katolikus ifjúság védőszentjének oltalma alá helyezték.

Az építkezés 1929 őszén kezdődött. A kivitelezéssel Lipták János törökszentmiklósi és Pál János kunhegyesi építésszt bízták meg.

Az alapkövetélnél 1929. október 13-án jelen volt: gróf Klebelsberg Kunó kultuszminister, aki 40 ezer pengő iskolaépítési segélyt juttatott az egyházközségnek, valamint Gömbös Gyula honvédelmi minister, Almásy Sándor Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánja, Herczeg Béla országgyűlési képviselő, Back Andor főszolgabíró.

A tanítás 1930. szeptember 1-jén kezdődött meg az iskolában, melynek építési költsége (a padokkal együtt) 55 ezer pengő volt.

17. Király-féle Erzsébet Malom (Napjainkban vendéglátóhely a Tiszagyendai út 3246/2 hrsz.)

Király Jenő (1890, Szászberek) Felsőkereskedelmi érettségit tett Szatmárnémetiben. Iskoláinak elvégzése után szülei birtokán gazdálkodott. 1910-ben a MÁV kötelékébe lépett, majd ismét gazdálkodott. 1920-ban egy kisebb malmot vásárolt, majd 1928-ban felépítette a kunhegyesi Erzsébet hengermalmot. Felesége Vékony Julianna volt. Gyermekei: Erzsébet, Ilona, György

18. Garay utcai óvoda épülete (hrsz 5, Kunhegyes, Garay u. 2.)

1920-as, 1930-as években épült, Lading Pál főjegyző háza volt.

Helyi területi védelem:

1. Kunhegyes Város Önkormányzata tulajdonában lévő kunhegyesi 1457 hrsz-on bejegyzett Zádor utcai „Mack Adam” **macskaköves út** burkolatát és a talajszint alatt húzódó falazott boltíves csapadék csatorna.

Kunhegyesen az első szilárdburkolatú út 1889-ben épült a Kossuth Lajos utcán a tanácsházától a vasút állomásig, amely sajnos elbontásra került. A védelemre javasolt út szakasz valószínű a második ütemben 1890 és 1900 között épülhetett meg a fedett falazott csapadék csatornával, amelyhez a téglát a helyi téglagyár készítette.

Helyi védelem alatt álló temető

1. Kunhegyesen a Bihari úton lévő 2180 hrsz-ú lezárt izraelita temető területe, mely ma már kegyeleti park. A legkorábbi temetés évszáma: 1873. Gondnoki feladatok ellátója dr. Langerman István Bp.

Helyi természeti védelem

Helyi védelem alatt álló természeti értékek:

Kakat éri belvíz csatorna

A Kunhegyes Város Önkormányzata tulajdonában lévő kunhegyesi 318/14; 294; 406/1; 424; 454; 467; 483; 522;672 hrsz-ú belterületi Kakat éri belvíz elvezető csatorna.

A Kakat ér a Tiszának elbitangolt ágacska volt, amely a vízjárástól függően oda - vissza folydogált. Míg napjainkra már csak belvíz elvezetőként működik. A várost teljesen átszeli, és mint ökológiai folyosó működik.

Központi Park

A Kunhegyes Város Önkormányzata tulajdonában lévő kunhegyesi 1966, 1968, 1970, 1971, 1972 hrsz-on nyilvántartott ingatlanokon lévő Központi Park terület. Központi Park rózsza és angolkert.

Garay utcai gesztenyefasor (hrsz 2988)

A Garay úton, a 2988 hrsz-ú területen lévő dupla gesztenyefasor

---

ba) településszerkezet

Kunhegyes utcás, tanyás település kuriális jellegű oszlopos parasztházakkal.

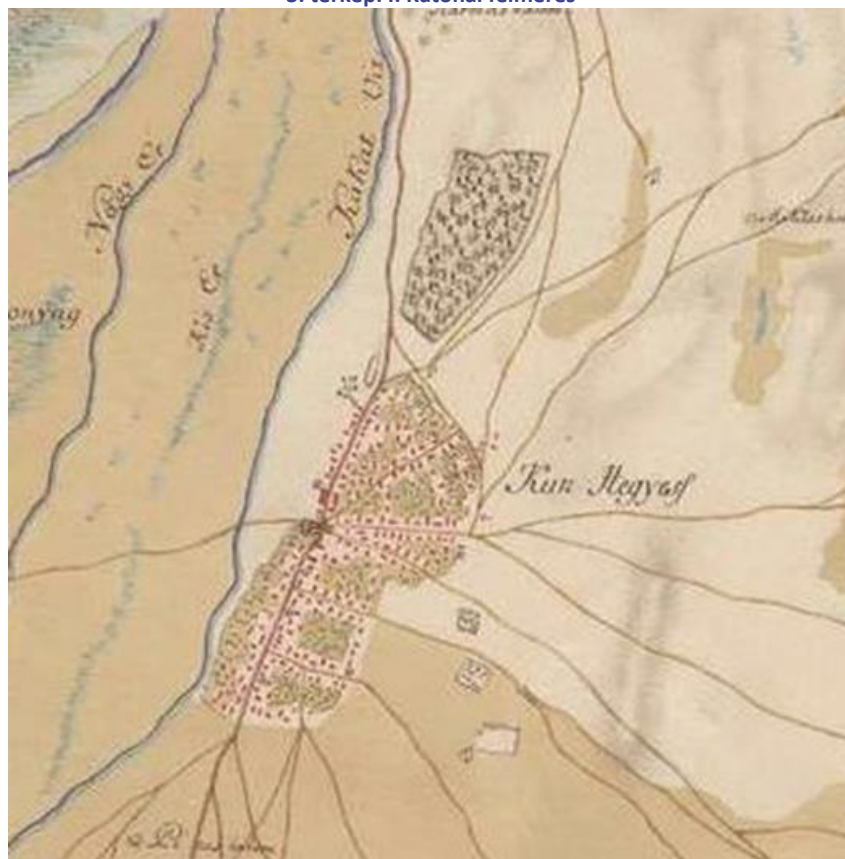
A történelmi térképeken jól kivehető, hogy a város településszerkezetének alakítója és meghatározója egyrészt a Kakat vízfolyása, másrészt azok a fő közlekedési tengelyek és meglévő sőt, melyek már az első katonai felmérés térképén is jól kivehetőek. A település központjában, a református templom körül alakult ki régen a település magja, és eköré települtek fontosabb közintézmények is.

A fő közlekedési utak meghatározták a szerkezet vázát és ezek között alakultak ki a kisebb lakóutcák. A második katonai felmérésen már látható az a körgyűrű amely a fő közlekedési tengelyt megkerüli.

A település belső szerkezet a mai napig mutatja azokat a kialakuláskori szerkezeti elemeket, melyek a térképeken jól kivehetőek és elkülöníthető az újabb időkben kiosztott szabályosabb úthálózatú rész a peremrészekén.

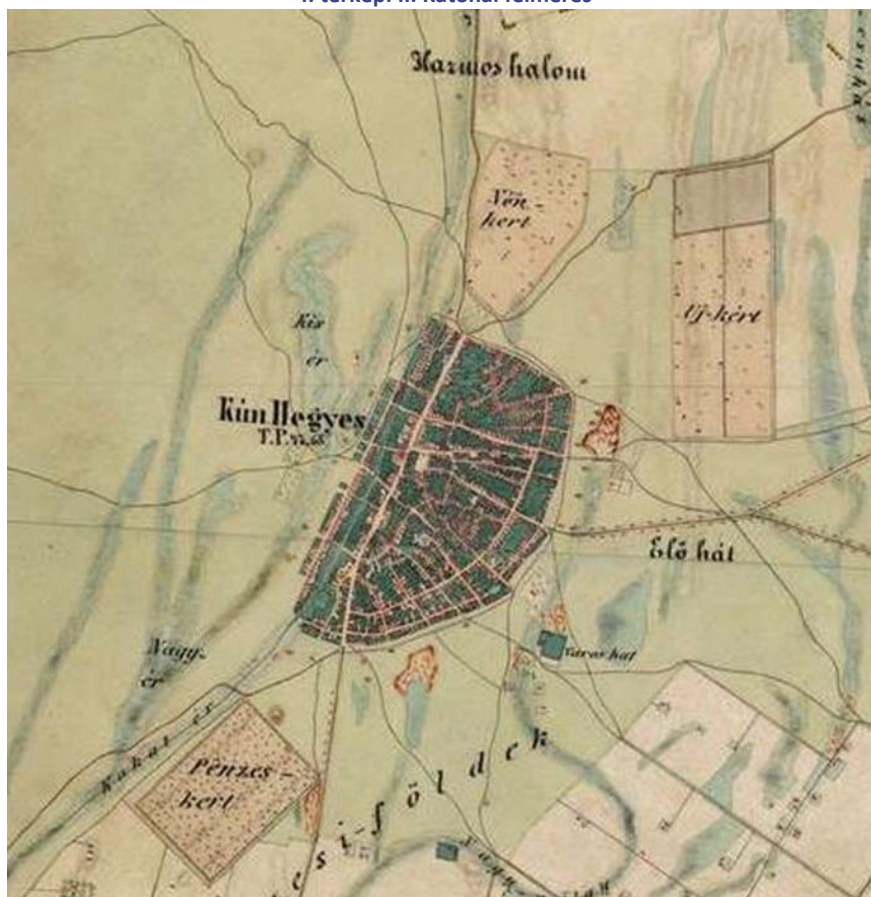
Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

3. térkép: I. Katonai felmérés

Forrás: www.mapire.eu

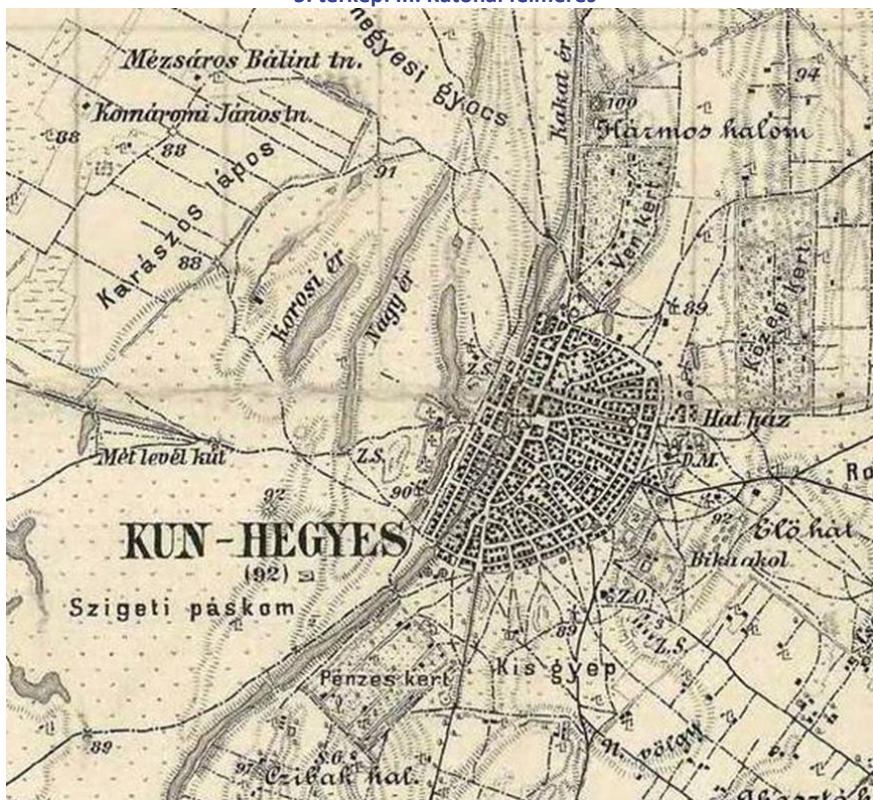
4. térkép: II. Katonai felmérés

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

Forrás: www.mapire.eu

5. térkép: III. Katonai felmérés

Forrás: www.mapire.eu

A településen máig megmaradtak a jellegzetes településszerkezeti elemek, teresedések, útelágazások.

1. kép: Jellegzetes településszerkezeti elemek, teresedések, útelágazások 1.

Forrás: saját fénykép

2. kép: Jellegzetes településszerkezeti elemek, teresedések, útelágazások 2.

Forrás: saját fénykép

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

3. kép: Jellegzetes településszerkezeti elemek,
teresedések, útelágazások 3.

Forrás: saját fénykép

4. kép: Jellegzetes településszerkezeti elemek,
teresedések, útelágazások 4.

Forrás: saját fénykép

5. kép: Jellegzetes településszerkezeti elemek, teresedések, útelágazások 5.

Forrás: saját fénykép

bb) telekstruktúra, utcavonalvezetés

A település belső szerkezetét kétféle megközelítésben lehet vizsgálni.

A klasszikus morfológia elsősorban a települési utcahálózat vizsgálata alapján különíti el az alaprajzi típusokat, míg a funkcionális morfológia elsősorban a települési szerepkörök térbeli rendjét vizsgálja.

A klasszikus morfológia alapján általában a városok összetettebb típust képviselnek, vagyis többféle morfológiai, alaprajzi alaptípus keverékéből tevődik össze. Valamely település morfológiája a kialakulásához, az alapításához kötődik. Alapvetően meghatározó, hogy létrejött-e fokozatos, hosszú történeti folyamat eredménye, vagy meghatározott alapításhoz kötődik.

Kunhegyes város településtörténetéből adódóan a fent leírt klasszikus morfológia szerint hosszú történeti folyamat típusát képviseli.

A belterület telekosztására és utcahálózatára nem egységes kép jellemző. A település központjában, a református templom körül alakult ki régen a település magja, és eköré települtek fontosabb közintézmények is. A telekosztásra ebben a magban szabálytalan méret és alak jellemző. A központi területre apró, szabálytalan alakú telkekkel találkozunk, mely a halmazos településszerkezet jellemzője. Az utcahálózatnál sem figyelhető itt meg a merőlegesség és a párhuzamosság. Jellemzőek erre a területre az elágazások terei, a kiteresedések, kiszögellések, zsákutcák.

A belső mag körül később kialakult lakógyűrű már szerkesztett telekosztást mutat, ez szabályos alakú és méretű telkeket és utcahálózatot eredményezett.

A körgyűrű mentén és azon túl már szabályos telkekkel találkozunk és általában a tömbökön belül hasonló telekterületek alakultak ki.

A telekméretre jellemző, hogy míg a keleti és déli rész peremterületein nagyobb telekméretű területek vannak, addig a nyugati részen és az északnyugati lakóterületeken kisebb, szabályos telkekkel találkozunk.

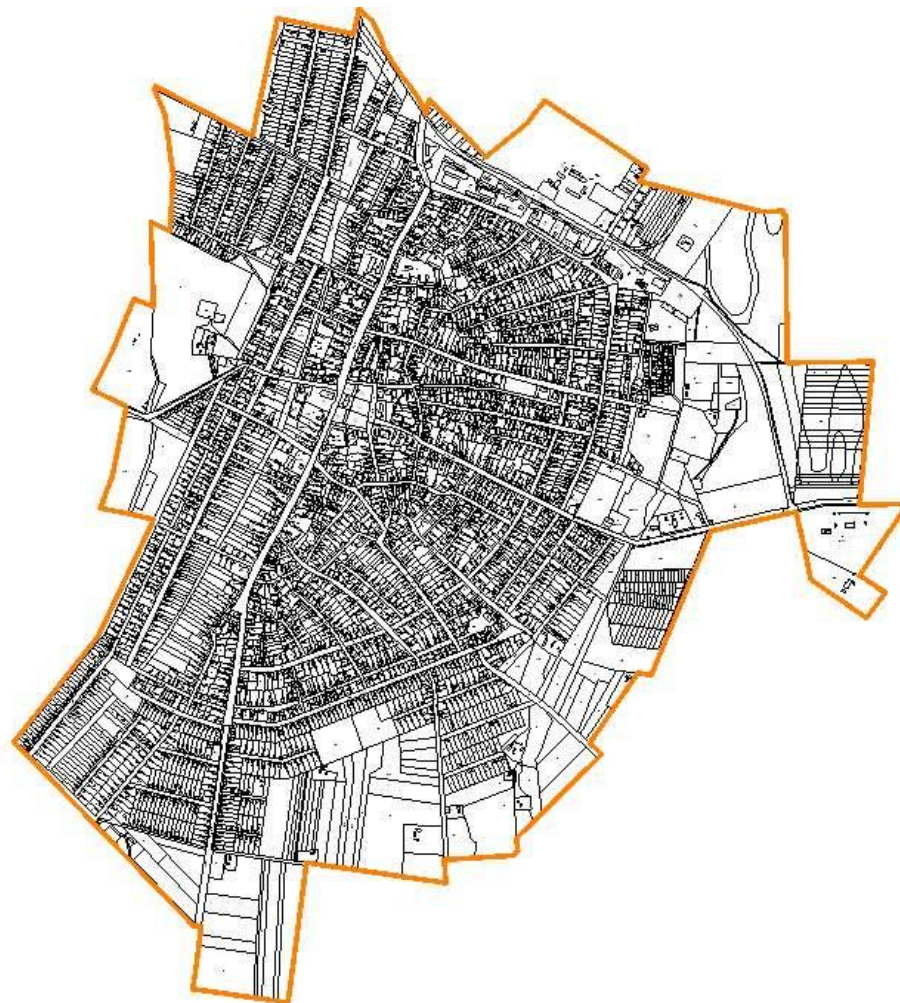
A külterületen egykor tanyák voltak, azonban mára a külterületi lakónépség szinte teljesen eltűnt. Napjainkban a külterületen állattartó majorok, és kevés számú lakott tanya található.

6. térkép: Kunhegyes térképi ábrázolása

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

7. térkép: Kunhegyes város belterületének jelenlegi szerkezete

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

8. térkép: Kunhegyes közigazgatási területének jelenlegi szerkezete

Forrás: saját szerkesztés

bc) utcakép, utcakép részlet

Kunhegyes lakóterületein a jellemző beépítési mód az oldalhatáron álló családházak beépítés. A beépítés mértéke a telekterülettől függő, az elaprózódott kisebb telkeken nagyobb, 40% körüli a beépítés, az átlagos méretű telkeken a beépítés 30% alatt van. A központi rész és a társas intenzívebb beépítésű és a beépítési mód is eltér, a többlakásos tömbházak úszótelken helyezkednek el, szabadonálló beépítéssel, míg a városközpont magasabb beépítési százaléku részén zárt sorú beépítéssel találkozunk. Az oldalhatárra épült családházak területek előkert tekintetében változatos képet mutatnak, a településen belül jelentős számú az előkert nélküli a beépítés, mely az apró telekmérettel magyarázható. Másol 3-5 méteres előkertek vannak, és találunk utcaszakaszokat ahol változó az előkert méret. A település központi részén lévő intézmények egy része szabadon álló, de méreteik miatt a telek szélességének hangsúlyos elemei. Az intézményi terület sűrűsége és beépítési százaléka nagyobb a családi házas területeknél, jellemzően 50 % körüli a beépítettség. A főbb utak mentén a zárt sorúsodás is megfigyelhető, utcával párhuzamos gerincű, gyakran udvar felé befelé hajló házak egymáshoz építve, vagy kisebb oldaltelkek távolságra telepítve alkotnak utcaképet. A település peremterületén a beépítés intenzitása kevesebb a többi lakóteleknél, 25-30 % körüli beépítéssel találkozunk az oldalhatáron álló épületelhelyezéssel épület családházak övezetekben.

6. kép: Oldalhatáron álló épületelhelyezés különböző előkert mérettel a Zádor utca egy szakaszán

Forrás: saját fénykép

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

7. kép: A központi részen a zárt sorúsodó beépítés mellett szabadon álló épületelhelyezés is megfigyelhető.

Forrás: saját fénykép

8. kép: Előkert nélküli beépítés, zárt sorúsodó beépítési móddal

Forrás: saját fénykép

9. kép: Előkert nélküli családi házas beépítés, oldalhatáronálló beépítési móddal, keskeny telkeken

Forrás: saját fénykép

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

10. kép: Oldalhatáron álló épületelhelyezés, előkertekkel

Forrás: saját fénykép

11. kép: Családi házas részen oldalhatáron álló épületelhelyezés előkertekkel

Forrás: saját fénykép

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

12. kép: Előkert nélküli, oldalhatáron álló beépítés

Forrás: saját fénykép

13. kép: Viszonylag újépítésű részen, oldalhatáron álló beépítés, előkertes épületelhelyezéssel, tetőtér beépítéses épületekkel

Forrás: saját fénykép

A településkarakterre jellemző, az utcaképekre jellemző, hogy az előkert nélküli családiházak beépítésű utcákon a közlekedési felület és a telekhatár közötti zöldsáv növényzettel beültetett, fásított, így egy zöldbe ágyazott kertvárosias utcakép fogadja az arra járókat. Egyes utcaképek harmonikusak, az épülettípusok, magasságok közel megegyeznek, a beépítési mód és előkert azonos.

14. kép: Jellegzetes utcakép 1.

Forrás: saját fénykép

15. kép: Jellegzetes utcakép 2.

Forrás: saját fénykép

Más részekén a fokozatos átépülés miatt a régebbi típusú lakóházak mellett a sátoztetős épület és a tetőtér beépítéses is megtalálható, jellemzően azonban az épület-elhelyezések telkenként – egy-két kirívó példától eltekintve – megegyeznek. Épülettípusok tekintetében jellemző az utcával párhuzamos, polgári típusú nagyobb belmagasságú épület, melynek másik, utcára merőleges gerincű tetővel épített változata is több helyen fellelhető.

16. kép: Jellegzetes utcakép 3.

Forrás: saját fénykép

---

bd) egyéb településkarakter elemek

Kunhegyesen a korábban felsorolt és bemutatott településkarakter elemeken túl egyéb településkarakter elemek nincsenek.

**be) építményrészlet vagy alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás,
homlokzati kialakítás**

A központi részen intézmények tekintetében találkozunk 1 -2 emeletes épületekkel, melyek az utcaszakasz hangsúlyos épületei. A régebbi típusú népi lakóházak mellett az 1960-as évektől épült sátozottós családiházak is megtalálhatók és jellemzően a város külsőbb részein és leszórtan a belterületen az 1980-as évektől tetőtérbeépítéses vagy anélküli utcára merőleges gerincű családiházak.

17. kép: Jellegzetes családi lakóház 1.

Forrás: saját fénykép

19. kép: Jellegzetes családi lakóház 3.

Forrás: saját fénykép

18. kép: Jellegzetes családi lakóház 2.

Forrás: saját fénykép

20. kép: Jellegzetes családi lakóház 5.

Forrás: saját fénykép

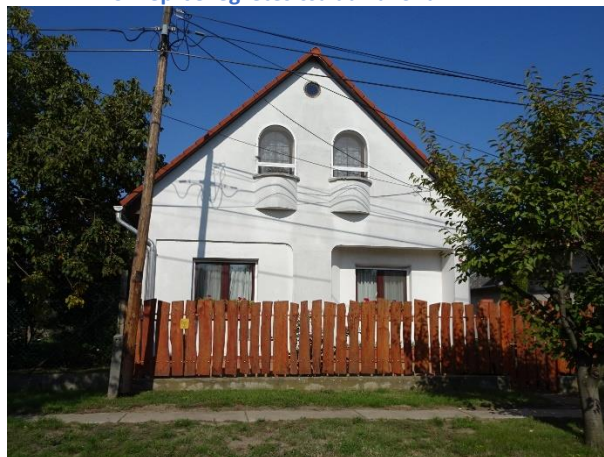
Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

21. kép: Jellegzetes családi lakóház 6.

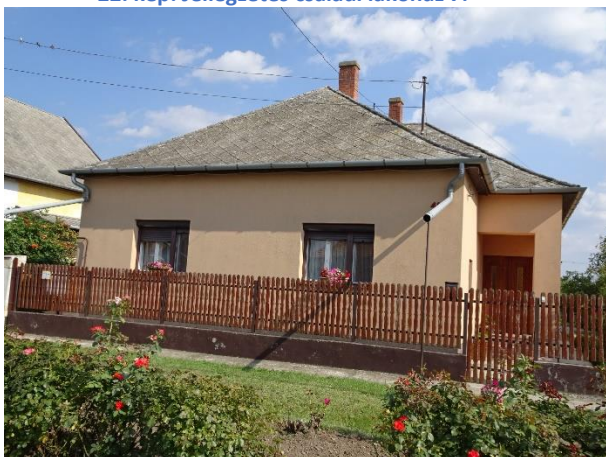
Forrás: saját fénykép

23. kép: Jellegzetes családi lakóház 4.

Forrás: saját fénykép

22. kép: Jellegzetes családi lakóház 7.

Forrás: saját fénykép

24. kép: Jellegzetes családi lakóház 8.

Forrás: saját fénykép

A többlakásos tömbházak a településen a központi részen vannak és földszint + 2-3 emeletesek.

25. kép: Többlakásos társasházak

Forrás: saját fénykép

bf) táj- és kertépítészeti alkotást, egyedi tájértéket, növényzetet

Kunhegyes zöldfelületi rendszere a város centrumában található igényesen kialakított parkok, közhasználatú zöldterületek válogatott növény-együtteseiből, az intézmények rendszeresen gondozott kertjeiből, a jelentős területű zöldfelületi intézményeinek (sportterületek, sírkertek) az eltérő szélességben fásított utcákon keresztül a külterületre is „áthúzódó”, természetközeli területekből (Kakat-ér mente, záportározók) tevődik össze. A széles zöldfolyosókon a természetes környezet „becsordogáló zöldje” - a várost körbeölelő - meglévő erdőt, ligeteket, a rekreációt szolgáló nagyterjedésű zöldfelületi intézményeket (strandfürdő) köti össze a kertépítészeti megújított központi közterületekkel, zöldfelületekkel.

A település biológiailag aktív felületeinek nagysága a belterület méretéhez képest is jelentős. (növényzettel borított zöldterületek ligetes-fás területei). A lakosságot szolgáló, minőségi, kondicionáló zöldfelületek aránya a beépített területekhez és a lakosság létszámához képest megfelelő.

Az utóbbi években a település-központok rehabilitálására, revitalizálására kiírt európai uniós pályázatok hatására új zöldfelületi elemek létesültek (játszótér), illetve a meglévő zöldfelületek új funkciókkal bővültek. (kisebb közösségi rendezvények tartására is alkalmas pihenőhelyek kialakítása).

Közhasználatú, település szintű közparkok, közkertek

Szabadság-tér a város legnagyobb és leggondosabban fenntartott zöldfelülete. Tervezett kialakítású, a Városháza körül széles (autóforgalomra is megfelelő) közlekedő út, parkolóterület található. A park magába foglal díszkertet, emlékhelyet, pihenőkertet és játszókertet is. Szabályos, egyenes vonalvezetésű gyalogutak, nyírt fagyal és hibiszkusz sövény határolja el az eltérő funkciójú zöld területeket egymástól.

26. kép: Szabadság tér

Forrás: Saját fénykép

A játszótér zöldfelületi felújítása is a közelmúltban megtörtént. (Különböző korcsoportok számára kombinált játszószerkezt kerültek elhelyezésre és az új előírásoknak megfelelő rugalmas burkolatot, hangulatos pihenőhelyeket alakítottak ki.)

A főtér közepén a Kun emlékmű (Györfi Lajos Kossuth-díjas szobrászművész alkotása). A szobor talpzata a település határában található kunhalmokat jelképezi, melyek egykor temetkezőhelyek, őr- és határhalmok valamint lakóhalmok voltak. Az emlékmű fő alakja a lován hátrafelé nyilazó vitéz annak a befogadott népcsoportnak állít emléket,

A pihenőpark egyszerűen padokkal ellátott kisebb teresedések, beszélgetésre alkalmas kis zöld szigetek a hatalmas lombkoronájú fák alatt. A Park növényzete értékes, széptermetű fákból (japánakác,

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

szomorúfűz, nyírfa, platánfa, cukorjuhar), nem megszokott, kisebb termetű fajokból (madárberkenye, hegyi szil, zöldjuhar) hatalmas lucfenyőkkel, a közelmúltban telepített örökzöldekből (sárgás lombosú keleti tuja, babérmeggy), gondozott rózsaszőlőkkel és ápolt gyepfelületekből áll.

27. kép: Játsszótér részlet és dinó-kert a gyerekek öröme.

Forrás: Saját fénykép

28. kép: Díszkertek a Városháza Kossuth utcai oldalán és a Kun emlékmű a tér centrumában.

Forrás: Saját fénykép

Kossuth utcai díszkert

A Szabadságtérhez és a Kakat-parthoz is kapcsolódik a Kormányhivatal épülete körüli és a víztorony melletti, pihenőpadokkal, burkolattal ellátott közterület, közpark. A vízköpő sárkány nyáresti megvilágításban szép látvány.

29. kép: A pihenőpark a Kossuth L. utca felől és a Szabadságtér sarka a könyvtár és a templom épületével.

Forrás: Saját fénykép

Utca-elágazásoknál lévő kis zöldfelületek

A hagyományos településszerkezet-utcahálózat miatt kialakult háromszög alakú teresedések a városon áthaladó főutak mellett jöttek létre. Nagyrészt gondozott, igényesen kialakított zöldfelületek.

30. kép: Gyendai út melletti és a Német ó kút körüli kis pihenőparkok.

Forrás: Saját fénykép

Korlátozottan közhasználatú intézménykertek:

Református templom kertje

A műemlék református templom kertje látványában egy „zöld teret” alkot a Szabadság tér növényzetével. Kétoldalt vadgesztenye fasor, keleti tuja sövény és felújított kovácsoltvas kerítés öleli körbe a gyepes, évelőkkel beültetett kertet. A templom kertje melletti részen 1993-ban avatták fel Kunhegyes XX. századi áldozatainak emlékművét, több részből álló szoborkompozícióját. A szépen gondozott református templom kertjében több emlékjel található: a feketicsi kitelepülés emlékére 1995-ben Szelekovszky István kunhegyesi és Sárándi József feketicsi fafaragó készített kettős kopjafát, Szent István szobrát 2000-ben Czupp Pál helyi fafaragó készítette. Itt látható a civilek összefogásával emelt trianoni kereszt, valamint az 1956-os emlékmű (Győrfi Sándor szobrászművész, 2006).

31. kép: A Református templom és a Katolikus templom környezete, kertje.

Forrás: Saját fénykép

Katolikus templom és plébánia a Dózsa Gy utcáról nyílik. Egyszerűen kialakított kertje a közelmúltban került felújításra.

Az oktatási és közintézmények kertjei korlátozott használatú zöldterületek, de kialakításuk minősége, megjelenése, látványa része a város zöldfelület-kultúrájának. A Kossuth L. utca belvárosi szakaszának mindkét oldalán megtalálható intézmények (óvoda, általános iskola, középiskola, stb.) kertjei gondozottak. Az iskola kertek többnyire rendezettek. Burkolt sportfelület játszóhely és egy-két árnyékot adó (pl. japánakác, kanadai nyár) terebélyes fa található az udvaron.

Iskolakertek

Iskolák közül a mezőgazdasági szakiskola és a gimnázium kertjei a legápoltabbak, legszebbek. Értékes növényzetük gazdagítja a város zöldfelületét és az utcaképet.

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

32. kép: Református általános iskola kertje

Forrás: Saját fénykép

A szakiskola előtt terebélyes platánsor, az előkertben nyáriorgona, gyöngyvirág cserje, fehértarka som, különböző oszlopos és elfekvő hamisciprusok és borókák.

33. kép: Kossuth L. utcai középiskolák kertjei.

Forrás: Saját fénykép

34. kép: Dózsa Gy. utcai általános iskola zöldfelülete.

Forrás: Saját fénykép

Óvodakertek

Az óvodák kertjei gondozottak, ápoltak, rendezettek, játszóhelyekkel, korszerű, újonnan létesített játszószerekkel is ellátottak. A Garai utcáról nyíló gyerekkert a leggazdagabb növényzetben és a játszószerek sokféleségében is.

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

35. kép: Garai utcai óvoda kertje és a Kossuth utcai óvoda zöldfelülete.

Forrás: Saját fénykép

Korlátozottan közhasználatú, település szintű zöldfelület:

Játszótér-Mesekert és pihenőpark

A Nagyku-Hús cég által szponzorált, létesített a Kisér utca mentén lévő hajdani rendezetlen zöldterület folyamatos zöldfelületi, kertépítészeti fejlesztésével a település lakói számára is használható igényes kialakítású zöldfelület jött létre.

36. kép: A díszpark, pihenőpark részletei

Forrás: Saját fénykép

37. kép: A közlekedési park és a hatalmas játszótér.

Forrás: Saját fénykép

Sportpályák

Kunhegyes sportlétesítményekben gazdag település. A kunmadarasi út mentén két használatban lévő gyeperes játéktér is található: az út északi oldalán a felszerelt (salakos futópályával körbevett,) fagyalsövénnyel kerítéssel határolt lelátóval épített, minden igényt kielégítő, gondozott sportpálya, sportközpont található. A közelmúltban a sportterület Rákóczi utca menti részén esti megvilágítású műfüves mini focipálya is épült. Az új sportcsarnokot az út másik oldalán egyszerű körbekerített, gyakran használt, egyébként vásárok tartására szolgáló gyeperes felület és burkolattal ellátott hatalmas parkolóterület veszi közre. A harmadik az iskolai

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

sportolást szolgáló az elsőként említetthez hasonlóan kiépített, felszerelt sportpálya a katolikus temető szomszédságában.

38. kép: Sportcsarnok és sportpálya.

Forrás: Saját fénykép

Strandfürdő

A Szent Istvánról elnevezett termálfürdő területe a város keleti határán található. Elhelyezkedése nem indokolja, de területének nagysága, egy-két értékes, természetes fája, ültetett növényzete, településen betöltött szerepe miatt a második legjelentősebb zöldfelülete Kunhegyesnek. A bejárat sajnos szűkre szabott és épített parkoló helyek sincsenek kialakítva az ideérkezőknek. Jelenleg füves-földes terület áll rendelkezésre a védősávként ültetett szép kocsányos tölgyek alatt. A belépéskor őspark jellegű növényzet a belső részeken sima füves területté csendesedik. A strand belső területét kabinsor választja el a 34. Sz közlekedési úttól. A fürdő területét a „határ” felől kocsányos tölgy védőerdő sáv választja el. A nagymedence félig kiemelt, szép és zártosú örökzöld tujasövény határolja. A strand területén kemping és szabadtéri színpad is található. A nyári rendezvények miatt több helyen mellékhelyiségeket is kialakítottak.

39. kép: Strandfürdő

Forrás: Saját fénykép

Kunhegyesen a strand szomszédságában lévő a **Siloám Gyógyászati és Konferenciaközpontot**. Az erdőszerűen telepített fák nyírt fagyalsövénnyel kísért bevezető út fogadja a vasút felől érkezőket. (magas kőris, platánok, öreg fehér fűzfák, vadgesztenyék, lucfenyő, nyírfák, vörösfenyő, ezüstfa, törpefenyő, hamisciprusok, gyöngyvesző cserjék, árnyliliomok, stb.), koros növényanyagú zöldfelület.

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

40. kép: Siloám Gyógyászati és Konferenciaközpont és környezete

Forrás: Saját fénykép

Temetőkeretek

Kunhegyesen a lakosság történelmi vallási hovatartozása szerinti református, katolikus és izraelita temető, illetve már nem működő öreg temetők is találhatóak

Gyendai úti Református temető, a település egyik legnagyobb területű zöldfelülete. A ravatalozóhoz nyírt fagyalsövény vezet. Az épületet urnakert veszi körbe. A temető nincs teljesen körbekerítve és teljesen zárt fa és cserjesor sem szegélyezi. A sírok körül örökzöldek, virág kiültetések, néhol fák láthatók.

Katolikus temetőkeret A város „túloldalán” a Dózsa Gy. utca végén kopjafák és kőkereszt fogadja az ideérkezőt. Örökzöldekkel beültetett sírok és koros értékes kő és kovacsoltvas fejfák, keresztek találhatóak itt, melyeket borostyán tesz megihettebbé. A temető kerítetlen és nincs látható határ a szomszédos temetkezési hely felőli oldalon sem. A ravatalozó egyszerű és környezetbeillő.

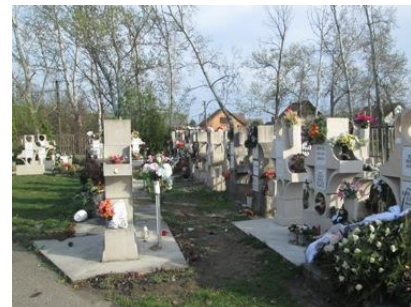
Az öreg temető (Malom utca) sajnos a jelenlegi állapotában nem kegyeleti hely. A rendezetlen zöldfelületet fiatal akácok és felnövekedett lágyszárúak teszik átláthatatlanná.

41. kép: Izraelita temető, kegyeleti park, Holokauszt emlékmű

Forrás: Saját fénykép

42. kép: Református temető kertje

Forrás: Saját fénykép

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

43. kép: Dózsa Gy úti katolikus temető sírkertje.

Forrás: Saját fénykép

Különleges zöldterületi elem: közé soroltuk a **ligetes, fás területeket**, valamint a biológiai aktivitással bíró, de esztétikai élményt, és használati értéket a település közössége számára nem nyújtó nagyméretű belterületi, mezőgazdasági és kertgazdasági hasznosítású kerteket. Ilyen a református temető kert szomszédságában lévő mélyfekvésű területen látható, a város nyugati határát közvetlenül szegélyező **erdő**.

Kakat-part

A város nyugati felén a többé-kevésbé rendezett képet mutató **Kakat-ér** helyenként kiszélesedő mélyfekvésű, néhol vízállásos zóldsávja húzódik a településen keresztül észak-déli irányban. Fehér fűzök, nádasok, gyékényesek, füves területek és egy helyen helyi védelemre javasolt öreg eperfák (Nagykakatszél utca magasságában) alkotják a vízfolyás növényzetét.

Kunhegyes város megbízása alapján a TOP-2.1.2-15-JN1-2016-00009 számú pályázat keretében az Aquarea Mérnöki Vállalkozási és Szolgáltató Kft. elkészítette az ide vonatkozó kiviteli terveket Zöld városrész kialakítása a Kakat-ér mentén Kunhegyes belterületén címmel 2017. októberben. A projekt a Kakat-ér mederrendezését, partjának rendezését követően sétaút kialakítását a jobb parton a Füleki utca-Csokonai utca, valamint a bal parton Csokonai utca-Ady E. utca közötti szakaszon. Viacolor térborkulatú sétautat, napelem energiaellátású köztéri világítótestek világítják meg majd, valamint a tervezett váltózó szélességű zöldterületet, ahol őshonos fafajú fasor cserjés-sávok és gyepesítés tervezett.

44. kép: Egykori Kakatról készült fényképek (internet)

Forrás: Saját fénykép

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

45. kép: A Kakat-ér partjai napjainkban.

Forrás: Saját fénykép

Egyéb zöldterületek közé soroltuk a mélyfekvésű, vízállásos területeket, füves területeket, vagy ligetes, fás területeket, valamint a biológiai aktivitással bíró, de esztétikai élményt, és használati értéket a település közössége számára nem nyújtó nagyméretű belterületi, mezőgazdasági és kertgazdasági hasznosítású kerteket.

46. kép: Természetközeli terület a sportpálya és a katolikus temetőkert között.

Forrás: Saját fénykép

bg) szobrot, képzőművészeti alkotást, utcabútort

A Szabadság tér a város központi parkja, melyben több, jelentősebb szobor, emlékmű található.

47. kép: Nyilazó lovas szobor

Forrás: Saját fénykép

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

Forrás: saját fénykép

saját fénykép

Forrás:

48. kép: A Könyvtár előtti Zsigmond Ferenc szobor

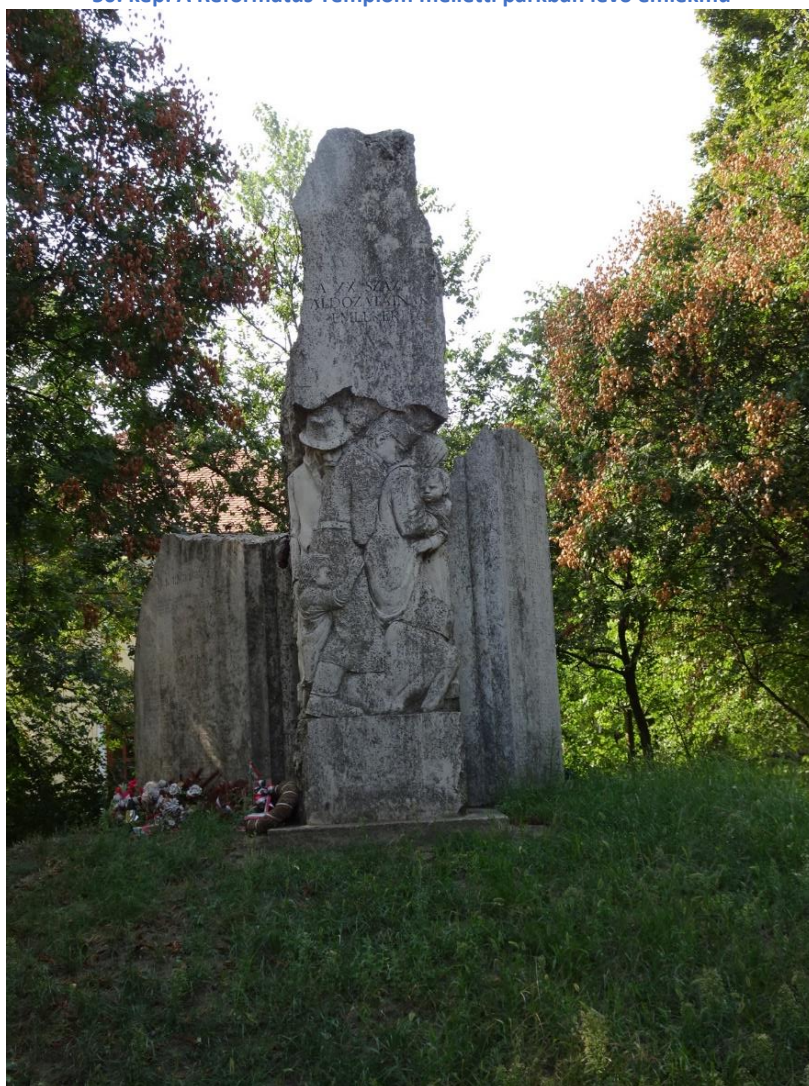
Forrás: saját fénykép

49. kép: Hidra a Fő úton

Forrás: saját fénykép

50. kép: A Református Templom melletti parkban lévő emlékmű

Forrás: saját fénykép

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

51. kép: Czupp Pál képzőművész alkotásai

Forrás: saját fénykép

52. kép: Kunkapu Czupp Pál alkotása

Forrás: saját fénykép

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

53. kép: Római katolikus templom kertjében lévő kőkereszt

Forrás: saját fénykép

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

54. kép: Temetői kőkeresztek

Forrás: saját fénykép

Forrás: saját fénykép

55. kép: Temetői fakereszt

Forrás: saját fénykép

III. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE

---

a) A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése

---

A településszerkezeti tervben szereplő területfelhasználási változások:

Változó besorolású (új beépítésre szánt) területek:

- gazdasági erdőterületből, ipari gazdasági terület
- vízgazdálkodási területből, különleges beépítésre szánt vízmű terület

Változó besorolású (beépítésre nem szánt) területek:

- kijelölt hétvégiházás üdülőterület visszaminősítése általános mezőgazdasági területre
- kijelölt hétvégiházás üdülőterület visszaminősítése kertes mezőgazdasági területre
- kijelölt kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület visszaminősítése általános mezőgazdasági területre

Változó besorolású (kategóriájukon belül átminősülő) területek:

- különleges, beépítésre nem szánt temető területből, különleges, beépítésre nem szánt, kegyeleti park terület
- zöldterületből, zöldterület, közpark terület
- gazdasági erdőterületből, különleges, beépítésre nem szánt, szabadidős célú terület
- kertvárosias lakóterületből, különleges, beépítésre szánt szociális otthon terület
- kereskedelmi, szolgáltató gazdasági területből, különleges, beépítésre szánt egyházi központ terület
- Különleges, beépítésre szánt lovarda területből, kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület
- Különleges, beépítésre szánt lovarda területből, falusias lakóterület
- Védelmi célú erdőterületből, különleges, beépítésre nem szánt megújuló energiahasznosítási terület
- Mezőgazdasági halastó területből, vízgazdálkodási halastó terület
- Különleges beépítésre szánt állattartó területből, különleges beépítésre szánt mezőgazdasági üzemi terület
- Töltés területből, vízgazdálkodási terület

Ezen változások a települési értékleltárban és a településképi rendeletben szereplő védelem alá helyezett művi értékekre hatással nincsenek azoktól térben távolabb helyezkednek el. A változások nagy része jogszabályváltozás miatti, vagy a meg nem valósult fejlesztések visszaminősítése.

---

b) Az a) pontban szereplő változások hatásai

---

ba) régészeti örökségre

Az önkormányzat a település közigazgatási határán belül 9 helyen tervez fejlesztést, beruházást. Ezek közül 8 esik belterületre és 1 külterületre.

Belterület

◆ I. Tervezett szabadidős célú terület

Helyszín: A belterület északnyugati szélén a Kisér utca mellett, a jelenlegi Meseerdő Játszótér területe. Domborzatilag egy mélyebben fekvő, egykori vizenyős terület, amelynek régészeti érintettsége valószínűtlen.

— *A jelölt területen régészeti lelőhely nem ismert. A beruházás jellege nem jelent veszélyt régészeti örökségre.*

◆ II. Sarepta Idősek Otthona fejlesztése

Helyszín: A belterület északi részén a Szécsényi út mentén található Idősek Otthona fejlesztése.

— *A település központjában a korábban kifejtett okokból régészeti érintettség valószínűsíthető. A területen közvetlenül régészeti lelőhely nem található, de a Vénkert I. (12.) lelőhely közelsége miatt veszélyeztetett. Újabb épületek emelése és egyéb régészeti rétegeket érintő földmunkák esetében régészeti megfigyelés javasolt.*

E kérdésben az örökségvédelmi szakhatóság dönt. A szakhatóság Kunhegyes esetében: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály

◆ III. Tervezett egyházi központ a vízgyűjtő funkció megtartásával

Helyszín: A belterület keleti szélén a Sportpálya mellett található a terület, helyén jelenleg részben egy tó van. A domborzati jelleg alapján egy mélyedés, egykori vizenyős terület.

— *Lelőhely a területen nincsen és bár a belterületen található, a domborzati jellegek miatt régészeti érintettség nem valószínűsíthető, de új épületek emelése esetén régészeti felügyelet javallott.*

E kérdésben az örökségvédelmi szakhatóság dönt. A szakhatóság Kunhegyes esetében: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály

◆ IV. Mezőgazdasági területté való visszaminősítés

Helyszín: A belterület keleti szélén, a vasúttól keletre található beépítetlen terület.

A jelölt területen régészeti lelőhely nem ismert. A változtatás örökségvédelmi szempontból nem jelent változást.

◆ V. Kertes mezőgazdasági területté való visszaminősítés

Helyszín: A belterület keleti szélén található beépítetlen terület.

— *A jelölt területen régészeti lelőhely nem ismert. A változtatás örökségvédelmi szempontból nem jelent változást.*

◆ VI. Tervezett kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

Helyszín: A belterület déli szélén a Kenderesre tartó út keleti oldalán egy kisebb kiemelkedésen található terület.

— A település központjában a korábban kifejtett okokból régészeti érintettség valószínűsíthető. Lelőhely nem ismert a területen, de a domborzati viszonyok alapján is valószínűsíthető régészeti érintettség. A beruházás megvalósulásakor régészeti felügyelet javasolt.

E kérdésben az örökségvédelmi szakhatóság dönt. A szakhatóság Kunhegyes esetében: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály

◆ **VII. Tervezett lakóterület**

Helyszín: A belterület déli szélén, jelenleg is beépített területen a Kenderesre tartó úttól keletre. Domborzatilag egy kisebb kiemelkedés szélén található.

— A település központjában a korábban kifejtett okokból régészeti érintettség valószínűsíthető. Lelőhely nem ismert a területen, de a domborzati viszonyok alapján régészeti érintettség valószínűsíthető. A beruházás megvalósulásakor régészeti felügyelet javasolt.

E kérdésben az örökségvédelmi szakhatóság dönt. A szakhatóság Kunhegyes esetében: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály

◆ **VIII. Általános mezőgazdasági területté való visszaminősítés**

Helyszín: A belterület déli részén beépítetlen terület, nagyrészt mélyebb, egykori időszakosan vízzel borított terület.

A jelölt területen régészeti leelőhely nem ismert. A változtatás örökségvédelmi szempontból nem jelent változást.

Külterület

◆ **IX. Tervezett megújuló energiahasznosítási terület**

Helyszín: A településtől északra. A terület nagy része modern agyagkinyerés során elpusztult. A maradvány területeken változatos domborzati viszonyok láthatóak.

— A területen régészeti leelőhely nem ismert, a bolygatatlan részekben a természetföldrajzi elhelyezkedése alapján részleges régészeti érintettség lehetséges. A beruházás megvalósulásakor régészeti megfigyelés javasolt földmunkák esetén.

E kérdésben azonban örökségvédelmi az szakhatóság dönt. A szakhatóság Kunhegyes esetében: Jász – Nagykun- Szolnok Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály.

Jogszabályváltozás és jelenlegi területfelhasználás ábrázolásából eredő változtatások:

- Ipari- gazdasági terület kijelölése, (a Nagykun-hús telephelye egy része) a jelenlegi területhasználatnak megfelelő besorolás, ahol építéssel járó fejlesztés nem tervezett, így régészeti szempontból nem releváns
- Vízmű terület kijelölése – a meglévő vízmű, jogszabályváltozás miatt különleges területbe kerül átsorolásra ahol építéssel járó fejlesztés nem tervezett, így régészeti szempontból nem releváns
- Kegyeleti park kijelölése – a jelenlegi, régi temetőterületek, jogszabályváltozás miatt különleges területbe kerül átsorolásra, régészeti szempontból nem releváns
- Közpark területek – a jelenlegi zöldterületek, jogszabályváltozás miatt kerül átsorolásra, régészeti szempontból nem releváns
- Vízgazdálkodási terület kijelölés – a meglévő halastavak jogszabályváltozás miatt kerülnek átsorolásra, régészeti szempontból nem releváns

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

- Különleges, mezőgazdasági üzemi területek kijelölése – a meglévő majorok, állattartó telepek jogszabályváltozás miatt kerülnek átsorolásra, régészeti szempontból nem releváns
- Vízgazdálkodási terület kijelölés – a töltések jogszabályváltozás miatt kerülnek átsorolásra, régészeti szempontból nem releváns

---

bb) történeti településre, település- és tájszerkezetre

A településszerkezeti, területfelhasználással járó változások térbeli elhelyezkedésük miatt, valamint tekintettel arra, hogy jelentős részük a jogszabályi harmonizáció miatt került kijelölésre, valamint a meg nem valósult fejlesztések visszaminősítése a jelenlegi területhasználatra a történeti településre, település – és tájszerkezetre nincs hatással.

---

bc) a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre

A településszerkezeti, területfelhasználással járó változások a települési értékleltárban és a településképi rendeletben szereplő műemléki értékekre hatással nincsenek azoktól térben távolabb helyezkednek el. A változások nagy része jogszabályváltozás miatti, vagy a meg nem valósult fejlesztések visszaminősítése.

IV. ÉRTÉKVÉDELMI TERV

---

a) az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmény

---

Az értékleltárban szereplő, helyi szempontból jelentősebb épített értékeket:

- Római katolikus templom
- Kunkapitány háza
- Komlói féle szélmalom
- Postahivatal épülete
- Iskola épülete a Kossuth Lajos út 43. szám alatt
- Volt takarékbank épülete
- Volt kenyérgyár Rákóczi úti homlokzata
- Városháza
- Központi orvosi rendelő épülete
- Bölcsőde épülete (Arany J. út 26/a)
- volt Járásbíróság épülete
- Lakóépület, Kossuth L. út 7/a
- Lakóépület, Kossuth L. út 6
- Lakóépület, Kossuth L. út 4
- Lakóépület, Kossuth L. út 47
- Lakóépület, Kossuth L. út 50
- Rendőrség épülete
- Szent Imre Katolikus Általános Iskola
- Király – féle, Erzsébet malom
- Garay utcai óvoda, Garay út 2.

---

b) az önkormányzati feladatok meghatározása

A település megalkotta a településképi rendeletet, melyben védelem alá helyezett több művi értéket, mely korábban a helyi értékvédelmi rendeletben is szerepelt. Amennyiben további védelem alá helyezési kérelem, indítvány érkezik az önkormányzathoz, akkor a rendeletben részletesen szabályozottak szerint kell a főépítész közreműködésével kell a helyi értékvédelmi kérelmet elbírálni, a döntésnek megfelelően a településképi rendelet módosítani a jogszabályok, elsősorban a 314/2012 (XI.8.) Kormányrendelet előírásai betartásával.

Kunhegyes Város Önkormányzata a 8/2018 (IV.25.) számú, a településképi védelméről szóló önkormányzati rendeletében a településképi érvényesítési eszközök közül a településképi - védelmi tájékoztatást és szakmai konzultációt kötelezővé tette, minden olyan építési tevékenység esetén, mely a lakóépület építésének egyszerű bejelentéséről szóló 155/2016. (VI.13.) Korm. rendelet hatálya alá esik és helyi védett, vagy településképi szempontból meghatározó területen található, valamint helyi egyedi védelemmel érintett elemek esetén. A konzultáció megtartása a települési főépítész, annak hiányában a polgármester feladata.

Településképi bejelentési eljárást kell lefolytatni a 8/2018. (IV.25.) Rendelet 22.§ (1) bekezdésében felsorolt esetekben. A polgármesternek a településképi bejelentéssel kapcsolatos döntését a főépítész készíti elő. Településképi kötelezés tekintetében a polgármester évente ellenőrzést tart és a 8/2018. (IV.25.) Önk. rendelet 27.§ -ában leírtak szerint kötelezést és bírságot rendelhet el.

**V. A TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVBEN SZEREPLŐ
MÓDOSÍTÁSOK ÉS A RÉGÉSZETI VÉDETTség VISZONYA**

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

Lásd III. fejezet ba) pont

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

9. térkép: Régészet - átnézeti helyszínrajz

Forrás: saját szerkesztés

VI. ÉRTÉKKATASZTER

Kunhegyes Város Közigazgatási területén országos védelem alatt álló műemlékek

5. táblázat: Országos védelem alatt álló műemlékek (ÉRTÉKKATASZTER)

Sz	Megnevezés	Cím	Leírás
1.	Református templom	Kunhegyes, Szabadság tér (hrsz: 448)	1827-ben jelölték ki a templom helyét, majd 1839-ben fogalmazódott meg, hogy a Nagykunság legnagyobb templomát kell felépíteni, és el is kezdték a munkálatokat. Hild József tervezte, 1848-ban felszentelték, befejezése 1859-ben volt. A külső hosszúsága: 53 m. A templom külső szélessége: 24 m, a belső magassága: 26 m, a falak 1 m vastagúak.
2.	Szentháromság, Római Katolikus templom	Kunhegyes, Dózsa György út	1817-1820 év között épült. Homályossy Ferenc szolnoki építész tervezte és építette a már 1779 évtől meglévő kápolna bővítésével illetve átépítésével. A templom neoklasszikus stílusú, melyre jellemző, hogy feleleveníti az antik görög-római művészet elemeit. A templom egyhajós, egyenes szentélyzáródású, egy homlokzati tornyos építmény. Nyugati oldalán sekrestyével. A templom csehboltozattal fedett.
3.	Zsigmond Ferenc Városi Könyvtár	Kunhegyes, Ady Endre u. 2, (hrsz: 447)	1739-ben épült barokk stílusú „T” alaprajzú földszintes magastetős épület. Belseje részben boltíves födémszerkezetű hasonlóképpen az alatta húzódó pince is. Mindhárom homlokfalát barokkos többszörösen ívelt oromzat díszíti. A köztudatban „Sóház” néven maradt fenn, amely valóságban történetileg nem bizonyítható.
4.	Komlósi – féle Szélmalom	Kunhegyes, Purgány út (hrsz: 1511/1)	A holland típusú, ötszintes szélmalom 1859-ben épült. szélvitorlái a széliránynak megfelelően forgathatók. Az épület vályogszerkezetű, téglaköpeny falas, benne 3 pár kő őrlő. Az építője Mohácsi Bálint szélmolnár 1898-ban eladta Lada Mihálynak, aki 1902-ben adta el Komlósi András szélmolnárnak, aki az ötvenes évekig üzemeltette.

Kunhegyes Város Közigazgatási területén helyi védelem alatt álló elemek

Kunhegyes Város Képviselő – testületének módosított 8/2018. (IV.25.) számú Önkormányzati rendelete 2. mellékletében az alábbi épített értékeket helyezte védelem alá

6. táblázat: Helyi védelem elemei (épített értékek) (ÉRTÉKKATASZTER)

Sz.	Megnevezés	cím	Leírás
1.	Kunkapitány háza	Kunhegyes, Tomaj utca 9. (hrsz:2427)	A módos gazda lopott tornácós házát az 1880-as években nemzeti Csávás Péter építtette. A lakóépület (2 szoba, előszoba, konyha, spájz, nyári konyha, pincehelyiségekből áll. A ház Varga Imre (1813-1866) nagykunkapitány tiszteletére lett berendezve.
2.	Postahivatal homlokzata	Kunhegyes, Kossuth út 37. (hrsz:2345/1)	Kunhegyesen az 1800-as évek közepétől volt posta, 1888-tól már távírda is működött a Kálvin utcai épületben. 1928-ban a város főutcáján eklektikus stílusban épület meg a postahivatal, kibővítve postamesteri szolgálati lakással. Többszöri felújítás és bővítés során az eredeti homlokzatot a tulajdonos megmentette. Az épület Kossuth úti homlokzata védett.
3.	Általános Iskola	Kunhegyes, Kossuth út 43. (hrsz: 1963)	A város főterének déli oldalán található beforduló sarok épület, amely 1912-1913-ban épült 12 tantermes református iskolaként klasszicizáló stílusban. Tervezője sajnos jelenleg nem ismert. Építője Azarik János kőművesmester. Az épület a térfalat 75 m hosszan határolja, illetve a Kossuth utca vonalvezetését is kijelöli, meghagyva a hagyományosan kialakult beépítést, így az épület nem derékszögű a látvánnyal ellentétben.
4.	Takarékbank	Kunhegyes, Kossuth út 39. (hrsz: 2344/1)	Az épület takarékbank céljaira épült 1896-ban eklektikus stílusban. Tervezője és építője jelenleg nem ismert. Az épület az elmúlt időszakban többféle funkciót is ellátott, később iskolaként lett hasznosítva. Szerkezeti rendszere nem változott, megmaradt eredeti hosszfőfalas tartóvázzal, az épületben lévő szolgálati lakás megszüntetésével felszabadult területen tanterem és vizesblokk lett kialakítva. Az udvar felől található falazott oszlopos nyitott tornác beüvegezésre került.
5.	Kenyérgyár homlokzata	Kunhegyes, Rákóczi út 58. (hrsz: 2171)	A megmaradt és többször átalakított, bővített épület utcai homlokzata a XIX. századelőn neobarokk jellegű stílusban épült. Az építés éve 1928-ban valószínűsíthető földhivatali bejegyzés szerint csendőr laktanyának épült. Jelenleg felújítják.

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

Sz.	Megnevezés	cím	Leírás
6.	Városháza	Kunhegyes, Szabadság tér 1. (hrsz: 1967)	1878-ban épült Pum József királyi mérnök tervei alapján, klasszicista stílusban. Építője Karlik János balassagyarmati és Kocka József budapesti építészek. A T alaprajzú középfolyosós, cellás rendszerű középület elrendezés hosszútávon megfelelőnek bizonyult.
7.	Dr Borsos Imre Központi orvosi rendelő	Kunhegyes, Dózsa György út 4 (hrsz: 2323/6)	Mészáros Endre földbirtokos háza volt. 1901-ben önálló gazdaságának vezetője lett, ahol intenzív belterjes gazdálkodást folytatott modern gazdasági eszközök segítségével. A vármegye törvényhatóságának s a község képviselőtestületének virilis jogú tagja, s egyházi tanácsos volt. Utcával párhuzamos gerincű, klasszicizáló stílusú épület. Az utcai homlokzat középső része kicsit előreugrik és jellegzetesség az oldalsó félköríves épületrész.
8.	Bölcsőde épülete	Kunhegyes, Arany János út 26/a (hrsz: 255)	Fehér Pál , földbirtokos, tiszteletbeli főszolgabíró építtette az 1900-as évek elején.
9.	Volt járásbíróság épülete	Kunhegyes, Kossuth Lajos út 41 (hrsz: 2323/2)	Bodnár Károly földbirtokos háza.
10	Lakóépület	Kunhegyes, Kossuth Lajos út 7/a (hrsz: 2885/2)	Az épület családi lakóháznak épült, valószínűsíthető az 1800-as évek végén, jellegzetes ikeroszlopos, lopott-tornác, csonkakontyolt nyeregtetős megjelenéssel, Kunhegyesre jellemző hosszűfalas szerkezeti rendszerű ún. redemptusház, amely így mintegy helyi építészeti stílusirányzat reprezentáns épülete.
11	Lakóépület homlokzata	Kunhegyes, Kossuth Lajos út 6 (hrsz: 352)	Jellegzetes népi eklektikus stílusú homlokzata, különös figyelemmel a Kunhegyesen egyedül fellelhető „Mátyásfejes” díszítőelemre. Az épület az 1800-as évek közepén épült lopott-tornác, csonkakontyolt nyeregtetős kivitelben, Kunhegyesre jellemző hosszűfalas szerkezeti rendszerű (un. redemptusház), amely így mintegy helyi építészeti stílusirányzat reprezentáns épülete.
12	Polgári lakóház homlokzata	Kunhegyes, Kossuth Lajos út 4 (hrsz: 351)	Az épület valószínűsíthetően az 1800-as évek végén épült eklektikus stílusban, megjelenésében a kor építészetének újdonságával hatott településünkön az utcával párhuzamos gerincű kontyolt nyeregtetős, polgári lakóház a háromosztatú oszlopdíszítésű homlokzatával, az ablakok oszlopos timpanonos díszítésével.

Örökségvédelmi hatástanulmány
Településrendezési terv készítéséhez

Ssz.	Megnevezés	cím	Leírás
13	Lakóház Kossuth és Zádor úti homlokzat	Kunhegyes, Kossuth Lajos út 47 (hrsz: 1961)	Kétlakásos lakóépület (egykori Masáth-ház) népi eklektikus Kossuth- és Zádor utcai homlokzata egyedi stílusú. Az épület az 1800-as évek közepén épülhetett, lakóépület és üzlet céljára. Az általunk ismert tulajdonosáról a köznyelvben Masáth-házként emlegetik. Az épület jól harmonizál a Kossuth úti iskola által is meghatározott utcai vonalvezetéssel. A tájegységre jellemző telektömb-határon beforduló saroképület, mint térszervező elem jelenik meg.
14	Lakóház	Kunhegyes, Kossuth Lajos út 50 , Mirhó – köz sarok (hrsz: 42762)	Elek Imre bankár egykori eklektikus stílusban épült lakóháza
15	Rendőrség	Kunhegyes, Rákóczi út 8 (hrsz: 816)	Dr Vágott Sándor lakóháza volt, mely az 1900 – as évek elején épült.
16	Szent Imre Katolikus Általános Iskola	Kunhegyes, Dózsa György út 38. (hrsz: 2277)	1931. november 8-án szentelte fel az új, három tantermes katolikus iskolát Szentgyörgyi József tanfelügyelő. Az építkezés 1929 őszén kezdődött. A kivitelezéssel Lipták János törökszentmiklósi és Pál János kunhegyesi építésszt bízták meg.
17	Király – féle Erzsébet - malom	Kunhegyes, Tiszagyendai út (hrsz:3246/2)	Király Jenő 1928-ban felépítette a kunhegyesi Erzsébet hengermalmot
18.	Garay utcai óvoda épülete	Kunhegyes, Garay út 2 (hrsz: 5)	Az utcával párhuzamos gerincű épület, mely szimmetrikus és jobbra – balra lévő épülettömege előreugrik. Felújításra került.